

Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет документальних комунікацій, менеджменту,
технологій та фізики
Кафедра економіки та управління бізнесом

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 051 Економіка спеціалізації Економічна кібернетика

на тему

«Дослідження та аналіз сталого розвитку міста
(на прикладі реалізації Муніципальної програми
сталого розвитку м. Рівне)»

здобувача вищої освіти заочної форми

ГЛАЗКОВОЇ НАТАЛІЇ ОЛЕКСАНДРІВНИ

Науковий керівник:

доктор політичних наук, кандидат
економічних наук, професор

Юськів Богдан Миколайович

Рецензент:

(науковий ступінь, вчене звання,
ПБ)

Рівне 2020

Анотація

Тема «Дослідження та аналіз сталого розвитку міста (на прикладі реалізації Муніципальної програми сталого розвитку м. Рівне)»

Кваліфікаційна робота розміщена на 108 сторінках друкованого тексту, містить 33 рисунків, 12 таблиць, перелік посилань із 61 джерела.

Ключові слова: сталий розвиток, муніципальна програма сталого розвитку, аналіз, стратегічне планування, візуалізація даних, база даних.

Об'єктом дослідження є Муніципальна програма сталого розвитку м. Рівне.

Предметом дослідження є автоматизація обліку та аналізу показників виконання Муніципальної програми сталого розвитку м. Рівне.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету і завдання дослідження, вказано об'єкт і конкретизовано предмет дослідження. Перший розділ присвячено дослідженню теоретико-методологічних засад забезпечення сталого розвитку. У другому розділі проаналізовано моделювання процесів моніторингу реалізації програми сталого розвитку міста. У третьому розділі проаналізовано реалізацію заходів програми, визначено й обґрунтовано шляхи щодо нарощування потенціалу сталого розвитку міста, визначені нові можливості розвитку території, бізнесу, умов проживання населення. Виконаний візуальний аналіз використання коштів на реалізацію заходів програми, в тому числі з використанням інформаційної системи.

Висновки щодо пріоритетності сталого розвитку та впровадження при цьому заходів для візуалізації даних на прикладі інструмента бізнес-аналітики Power Bi.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	8
1.1. Сталий розвиток територій: основні поняття, засади організації, планування й управління.....	8
1.2. Програми муніципального розвитку міст України.....	17
1.3. Аналітична складова розробки стратегії сталого розвитку територій .	26
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ МОНІТОРИНГУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ М. РІВНЕ	36
2.1. Сталий розвиток територій як основа програми муніципального розвитку м. Рівного	36
2.2. Визначення системи індикаторів як інструментів оцінювання ефективності муніципального менеджменту сталого розвитку міст.....	49
2.3. Аналіз і вдосконалення процесів моніторингу та аналізу сталого розвитку міст	52
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРОГРАМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ М. РІВНЕ	54
3.1. Інформаційна система обліку і аналізу фінансування проектів сталого розвитку міста в рамках Муніципальної програми сталого розвитку міста Рівного	54
3.2. Особливості візуалізації використання коштів на реалізацію заходів Муніципальної програми сталого розвитку м. Рівного в рамках інформаційної системи	57
3.3. Пропозиції щодо нарощування потенціалу сталого розвитку міста, визначення нових можливостей розвитку території, бізнесу, умов проживання населення.....	83
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94

ВСТУП

Сьогодні усі громади стоять перед непростими викликами вибору свого майбутнього з огляду на глобальні процеси соціально-економічних змін та формування демократичного суспільства в Україні. Якщо взяти до увагу досить актуальну нині реформу з децентралізації, реформу місцевого самоврядування, то вони зокрема спрямовані на забезпечення сталого розвитку територіальних громад. Саме у цьому полягає актуальність теми цієї магістерської роботи.

У процесах розвитку міста важливу роль відіграють органи місцевого самоврядування.

Сталість як основний принцип розвитку відображає серйозність намірів та відповідальність місцевої спільноти щодо поєднання екологічних, соціальних, економічних та фінансових перспектив у її діяльності. Мета сталого розвитку – задовольняти потреби сучасного суспільства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Місто повинно оберігати сталий розвиток природних ресурсів та сприяти розширенню взаємодії мешканців з природним середовищем, яке їх оточує. Місто повинно уважно ставитися до свого просторового розвитку, намагаючись збалансувати забезпечення соціальною та інженерною інфраструктурою, підвищуючи ефективність та оптимізуючи використання ресурсів, особливо енергетичних та водних, а також забезпечуючи більш ефективну діяльність транспортної системи. Приймаючи рішення сьогодні, міська влада, суб'єкти господарської діяльності, інші організації і структури, які діють на території міста, кожен член територіальної громади повинні прораховувати наслідки цих рішень у довгостроковій перспективі.

За мету цієї роботи я поставила обґрунтування сталого розвитку та розробку практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

Для досягнення цієї мети було поставлено наступні завдання:

- обґрунтувати теоретико-методологічні засади забезпечення сталого розвитку;
- дослідити та змодельовати процеси моніторингу й оцінювання реалізації програм сталого розвитку міст;
- розробити інформаційну систему аналізу і візуалізації показників виконання на прикладі Муніципальної програми сталого розвитку міста;
- проаналізувати виконання програми сталого розвитку міста з використанням інформаційно-аналітичної системи, виявити недоліки і проблеми;
- запропонувати щось нове з метою нарощування потенціалу сталого розвитку міста;
- визначити нові можливості розвитку території, бізнесу, умов проживання населення.

Об'єктом дослідження є муніципальна програма сталого розвитку м. Рівне.

Предметом дослідження є автоматизація обліку та аналізу показників виконання Муніципальної програми сталого розвитку м. Рівне.

Перелік прикладних програм: Microsoft Excel, Power Bi.

Під час написання цієї роботи використано такі методи: аналіз при моделюванні структури бази даних; синтезу при побудові тих же моделей, адже аналіз і синтез взаємозв'язані, вони є єдністю протилежностей. Також застосовувалися методи системного аналізу, який використовується при вивченні складних, взаємозв'язаних одна з одною проблем (наприклад при дослідженні сталого розвитку) і економічно ефективного, соціально справедливого та екологічного розвитку міста. Також використовувалися загальні методи емпіричного рівня: спостереження, порівняння, розрахунок, вимірювання тощо.

Теоретична цінність роботи полягає у визначенні процесів стратегічного планування та планування сталого розвитку міста, окрім загальних понять сталого розвитку.

Практична цінність роботи полягає, по-перше, у практичних даних, які знайшли практичне застосування у місті, шляхом впровадження заходів Муніципальної програми сталого розвитку. По-друге, ця програма займає фундаментальне значення у сталому розвитку нашого міста. На практиці переконатися з результатами цієї програми можливо у будь-якому районі нашого міста. Йдеться про утеплені будинки, відремонтовані покрівлі, ліфти, мережі тощо.

«Муніципальна програма сталого розвитку – це, на мій погляд, найбільш ефективна міська програма, яка діє в Рівному» - так зазначав Назарій Поліщук, голова постійної комісії з питань міського господарства Рівненської міської ради 7 скликання (2015-2020 років.)

«У нас є унікальна програма – це муніципальна програма сталого розвитку. Якщо ви створили ОСББ, ви можете взяти кошти на модернізацію житла і так далі» - так неодноразово у засобах масової інформації коментував Володимир Хомко, міський голова Рівного.

Структуру роботи складає план, вступ, три розділи, кожен з яких складається з трьох пунктів, висновку, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг роботи 108 сторінок.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

МПСР – Муніципальна програма сталого розвитку

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ЦСР – Цілі Сталого Розвитку

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1. Сталий розвиток територій: основні поняття, засади організації, планування й управління

В українському законодавстві задекларована теорія сталого розвитку у класичному її розумінні. Зокрема та, яку було оприлюднено в квітні 1987 року Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку, в результаті чого було сформульовано поняття «сталого розвитку» [10]. Генеральна Асамблея ООН на Конференції з навколишнього середовища і розвитку у Ріо-де-Жанейро в 1992 р. схвалила висновки і рекомендації міжнародної комісії, що відображені у програмі «Порядок денний на XXI сторіччя», прийнятої представниками 179 держав, яка і є глобальною програмою формування нового типу сталого розвитку. Сутність теорії сталого розвитку полягає у забезпеченні гармонійного розвитку національного господарства, що сприяє економічному та соціальному зростанню; в центрі уваги є людина, що свою діяльність максимально орієнтує на досягнення гармонії з природою; несумісність та недопустимість революційних катастрофічних змін.

У вересні 2015 року у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку. Підсумковим документом Саміту “Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року” було затверджено 17 Цілей сталого розвитку [60]:

- 1) подолання бідності;
- 2) подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства;
- 3) забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці;

- 4) забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;
- 5) забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат;
- 6) забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією;
- 7) забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;
- 8) сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;
- 9) створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;
- 10) скорочення нерівності;
- 11) забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;
- 12) забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;
- 13) вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками;
- 14) збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку;
- 15) захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття;
- 16) сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях;

17) зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.

У національних консультаціях взяли участь близько 300 представників урядових установ, агентств Організації Об'єднаних Націй в Україні, Національної академії наук України, громадськості та експертного середовища. Під час національних консультацій обговорювалися 17 Цілей сталого розвитку за такими групами: Стале економічне зростання та зайнятість; Справедливий соціальний розвиток; Ефективне, рідзвітне та всеохоплююче управління і справедливість для всіх; Екологічна рівновага та розбудова стійкості.

За результатами проведення регіональних консультацій, метою яких було стимулювання досягнення спільного розуміння Цілей сталого розвитку, їх актуальності в контексті національного розвитку України та за результатами опитування експертної спільноти підсумкове ранжування цілей виглядало наступним чином [24]. Найбільшу кількість балів отримали цілі 1, 8, 3, 9, 16. Також експерти оцінювали вагу цілі у контексті специфіки національного розвитку за 5-бальною шкалою. Найбільший середній бал отримали: ціль 8 (середній бал – 4,27); ціль 1 (середній бал-4,17); ціль 9 (середній бал – 3,95).

При цьому, експерти центральних органів виконавчої влади пріоритетність ваги цілі віддавали [24]:

– ціль 1 (подолання бідності) та ціль 3 (забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці) (середній бал – по 4,28);

– ціль 4 (забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх) (середній бал – по 4,08);

– ціль 8 (сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для

всіх) та ціль 9 (створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям) (середній бал – по 4,28).

Достатньо показово, що в експертів організацій громадського суспільства думка щодо пріоритетності ваги цілі однакова з думкою експертів Центральних органів виконавчої влади [24]:

- ціль 1 (подолання бідності) (середній бал – по 4,23;
- ціль 4 (забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх) (середній бал – по 4,19);
- ціль 8 (сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх) (середній бал – по 4,06).

Експерти наукових установ вважали за доцільне здійснити ранжування цілей в контексті пріоритетності ваги цілі таким чином [24]:

- ціль 1 (подолання бідності) (середній бал – по 4,45);
- ціль 8 (сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх) (середній бал – по 4,36);
- ціль 3 (забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці) (середній бал – по 4,13).

Експерти міжнародних організацій оцінили вагу цілі у контексті специфіки національного розвитку таким чином (в порядку пріоритетності) [24]:

- ціль 8 (сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх) (середній бал – по 4,62);
- ціль 12 забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва (середній бал – по 3,77);

– ціль 9 (створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям) (середній бал – по 3,69).

Проведений аналіз показав, що за результатами опитування ціль 8 (сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх) є пріоритетною для усіх категорій експертів [24].

Заслуговує на увагу й той факт, що у вітчизняних експертів з урядових установ, Національної академії наук України та громадськості ціль 1 (подолання бідності) за рахуванням пріоритетності ваги цілі посідає перше місце.

Такоє екпертами були визначені завдання щодо інтеграції Цілей сталого розвитку, яким доцільно приділити особливу увагу (в порядку пріоритетності) [24]:

- 1) Визначення національних цілей, завдань та показників на середньо- та довгострокову перспективу.
- 2) Підвищення спроможності (на національному, регіональному та локальному рівнях) до стратегічного планування та визначення пріоритетів (їх ранжування) для підвищення рівня ефективності реалізації програм чи проектів в умовах обмежених ресурсів.
- 3) Забезпечення узгодження цілей з реальними потребами, визначеними на рівні громад.

За результатами національних консультацій учасники дійшли згоди, що в Україні суспільство готове брати участь у розробленні стратегічного документа, який визначив би нові цілі на довгострокову перспективу.

Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Протягом 2016–2017 років тривав широкомасштабний та всеосяжний процес адаптації Цілей сталого розвитку з урахуванням українського контексту. Кожна глобальна ціль була переглянута, беручи до уваги специфіку національного розвитку. Результатом цієї роботи

стала національна система, яка складається із 86 завдань національного розвитку.

Національні завдання, індикатори для моніторингу виконання завдань та цільові орієнтири для досягнення до 2030 року відображено в Національній доповіді “Цілі сталого розвитку: Україна” [59].

Створена національна система завдань та показників Цілей сталого розвитку забезпечує міцну основу для подальшого комплексного моніторингу країни. Загалом, 17 цілей та 86 національних завдань інкорпоровані у 145 нормативно-правових актів Уряду, на реалізацію цілей і завдань спрямовано 1052 завдання та 3465 заходів, закріплених у цих актах.

30 вересня 2019 року Президент України видав Указ “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року”, в якому підтримав забезпечення досягнення глобальних цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладених у Національній доповіді “Цілі сталого розвитку: Україна” [59].

На урядовому рівні зараз відбувається процес формування Міжвідомчої робочої групи з питань забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку, тимчасового консультативно-дорадчого органу Кабінету Міністрів України, для забезпечення узгодження дій органів виконавчої влади щодо досягнення глобальних цілей в Україні.

Україна зобов’язалась здійснити Добровільний національний огляд щодо досягнення Цілей сталого розвитку та представити його під час Політичного форуму високого рівня зі сталого розвитку під егідою ЕКОСОП 10-17 липня 2020 року у м. Нью-Йорк. Наразі під егідою Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України сформована робоча група, що розпочала підготовку огляду.

На місцевому рівні сталий розвиток передбачає забезпечення економічно ефективного, соціально справедливого та екологічно чистого розвитку міста. Така модель задовольнить потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь.

Отже, сталий розвиток – це розвиток, що відповідає потребам сучасності, не впливаючи на здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Сталий розвиток вимагає узгоджених зусиль щодо створення всеосяжного, сталого та стійкого майбутнього для людей та планети.

Для досягнення сталого розвитку надзвичайно важливо гармонізувати три основні елементи: економічне зростання, соціальну інтеграцію та охорону навколишнього середовища. Ці елементи взаємопов'язані, і всі вони мають вирішальне значення для добробуту окремих людей та суспільства.

Економічний підхід полягає в оптимальному використанні обмежених ресурсів та застосуванні природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій для створення потоку сукупного доходу, який би забезпечував принаймні збереження (не зменшення) сукупного капіталу (фізичного природного або людського), з використанням якого цей сукупний дохід створюється. Водночас перехід до інформаційного суспільства приводить до зміни структури сукупного капіталу на користь людського, збільшуючи нематеріальні потоки фінансів, інформації та інтелектуальної власності. Уже тепер ці потоки перевищують обсяги переміщення матеріальних товарів усемеро. Розвиток нової, «невагомої» економіки стимулюється не лише дефіцитом природних ресурсів, а й наростанням обсягів інформації та знань, що набувають значення затребуваного товару.

З погляду екології, сталий розвиток має забезпечити цілісність біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усієї біосфери. Особливого значення набуває здатність таких систем самооновлюватися й адаптуватися до різноманітних змін, замість збереження в певному статичному стані або деградації та втрати біологічної різноманітності.

Соціальна складова орієнтована на людський розвиток, на збереження стабільності суспільних і культурних систем, на зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Людина має стати не об'єктом, а суб'єктом розвитку.

Вона повинна брати участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті й реалізації рішень, контролі за їх виконанням. Важливе значення для забезпечення цих умов має справедливий розподіл благ між людьми, плюралізм думок та толерантність у стосунках між ними, збереження культурного капіталу і його розмаїття, насамперед спадщини не домінуючих культур.

Викорінення бідності у всіх її формах та на всіх рівнях є неодмінною вимогою для сталого розвитку. Для досягнення цієї мети необхідно сприяти сталому, всеохоплюючому та рівноправному економічному зростанню, яке б створювало більші можливості для всіх, зменшувало нерівності, підвищувало базові стандарти життя, сприяло справедливому соціальному розвитку та включенню, а також інтегрованому та сталому управлінню природними ресурсами та екосистемами.

Засади організації, планування й управління сталим розвитком визначаються, окрім нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади, локальними документами, зокрема Стратегічним планом економічного розвитку міста, самою Муніципальною програмою сталого розвитку, та найголовніше – залученням населення до формування цілей розвитку та оцінки наявних ресурсів. Лише ефективна співпраця громад і муніципалітету підвищує рівень спроможності громад на місцевому рівні.

Планування сталого розвитку міста – це систематичний процес ухвалення рішень, що сфокусований на потребах громади та має на меті вирішення найбільш актуальних локальних проблем, оптимальне використання конкурентних переваг з урахуванням розумного розподілу наявних ресурсів (часу, коштів, експертного потенціалу, матеріальних благ). Таке планування передбачає покращення рівня добробуту населення та підвищення темпів розвитку міста. Стратегічне планування сприяє подоланню фрагментарності та диспропорційності економічного, соціального й екологічного розвитку територій, а також посиленню довіри в системі відносин «влада – бізнес – громадянське суспільство». Це стосується не так

майбутніх рішень, як майбутнього впливу та наслідків сьогоднішніх рішень. Стратегічне планування потрібне для розуміння вектору руху й кінцевої мети. Також воно дає бачення, за рахунок яких ресурсів амбіції можливо зробити реальністю, у які строки та хто за це відповідальний. Стратегічне планування дає органам місцевого самоврядування комплексний інструмент, який поєднує аналіз поточних подій, прогнози соціально-економічного розвитку та сценарії можливого майбутнього з виробленням стратегії його досягнення. Також таке планування допомагає формувати загальне бачення перспектив і розробляти конкретні покрокові проекти розвитку, зрозумілі для територіальної громади і суспільства загалом. Крім того, затвердження стратегії дає не лише чіткий, деталізований план сталого розвитку міста, а й сприяє залученню для реалізації програм і заходів, визначених у стратегії, необхідних ресурсів за коштів державного й обласного фінансування та міжнародної донорської допомоги. Головне, на мою думку, щоб прийняті стратегії не були формальними, а були дієвим способом покращити якість життя громади.

Забезпечення сталого розвитку міста потребує управління. Усвідомлення специфіки сталого розвитку обґрунтовує доцільність використання саме стратегічного управління. Я б запропонувала порівняння управління містом з наукою, дією, процесом, функцією, керівним органом, на який покладено великі надії щодо впровадження нових управлінських підходів, інструментів, методів у життя задля ефективної реалізації реформ і отримання реальних результатів. В процесі такої виконуваної роботи має переважати системний підхід. Жодна дія не здійснюється в ізоляції від інших. Кожне рішення має наслідки для всієї системи. Такий підхід в управлінні сталим розвитком міста дозволить уникнути ситуацій, коли рішення в одній сфері перетворюються в проблему для іншої.

Управління сталим розвитком міста має відбуватися із використанням актуального і сучасного методологічного інструментарію і сприяти не лише вирішенню цільових завдань на місцевому рівні, а й досягненню регіональних

цілей. Саме таким інструментом у нашому місті є Муніципальна програма сталого розвитку.

1.2. Програми муніципального розвитку міст України

В Україні завершено процес укрупнення громад і після місцевих виборів 25 жовтня 2020 року, які пройшли на новій територіальній основі, нові громади відтепер житимуть за новими правилами. Реформованим органам місцевого самоврядування буде потрібно навчитися ефективно розпоряджатися отриманими ресурсами, щоб забезпечити якісні публічні послуги для своїх жителів. Правильні та виважені рішення стануть запорукою успішного розвитку територій та покращення якості життя людей.

Насамперед хочу почати з того, що однією із складових системи управління фінансами на усіх рівнях є програмно-цільовий метод. Це метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу. Програмно-цільовий підхід – це розробка і виконання перспективних задач, направлених на досягнення визначеної цілі незалежно від відомчих рамок. Він виявляється в послідовній реалізації комплексу технічних, організаційних та економічних заходів – від встановлення конкретних і до обґрунтування та виконання у планові строки запроектованих заходів [54].

Особливою складовою програмно-цільового методу у бюджетному процесі є бюджетні програми.

Бюджетна програма – це сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій [6].

Однією з головних відмінностей програмно-цільового методу від постатейного методу формування бюджету є те, що в розрізі застосування

програмно-цільового методу бюджет формується не за функціями, а за програмами. Програма повинна бути спрямована на досягнення конкретної цілі.

Саме тому, шляхом реалізації заходів муніципальних програм відбувається розвиток міст України у їх різних галузях життєдіяльності.

Муніципальну сталого розвитку м. Рівного детально описано в п. 2.1. Тому коротко зупинюсь на інших програмах, які діють у м. Рівному [38]:

– програма термомодернізації багатоквартирних будинків міста Рівного на 2017 – 2020 роки, затверджена рішенням Рівненської міської ради № 2685 від 27.04.2017.

– програма відшкодування відсотків за кредитами, залученими фізичними особами на впровадження енергозберігаючих заходів у місті Рівному, на 2018 – 2020 роки, затверджена рішенням Рівненської міської ради № 5352 від 06.12.2018 (попередня програма діяла з 2016 по 2018 роки).

– програма облаштування багатоквартирних будинків сучасними засобами обліку і регулювання води та теплової енергії в місті Рівному на 2017 - 2018 роки, строк дії якої продовжено до 2020 року, згідно рішення Рівненської міської ради № 4737 від 16.08.2018.

– програма «Енергодім Рівне» на 2020-2023 роки, згідно рішення Рівненської міської ради № 6805 від 21.11.2019, метою якої є підтримка з місцевого бюджету ОСББ, які братимуть участь у Програмі з енергомодернізації багатоквартирних будинків «Енергодім», затвердженої рішенням Наглядової ради ДУ «Фонд енергоефективності» від 16.08.2019 року, на проведення заходів з підвищення енергоефективності та термомодернізації будинків.

Крім того, у липні 2012 року місто Рівне стало підписантом «Угоди мерів» – загальноєвропейської ініціативи щодо зменшення на відповідній території до 2020 року викидів CO₂ щонайменше на 20% шляхом розроблення та впровадження Плану дій для сталого енергетичного розвитку [38].

Протягом 2017-2018 років в рамках Програми термомодернізації багатоквартирних будинків 67 ОСББ впровадило 79 енергоефективних проєктів, залучили на їх реалізацію 58,5 млн грн кредитних коштів та отримали відшкодування з міського бюджету в сумі 1 8.6 млн грн. У 2019 році для участі у Програмі термомодернізації погоджено 75 ОСББ, які залучили 38,4 млн грн кредитних коштів на реалізацію проєктів з енергоефективності і отримали відшкодування з міського бюджету на загальну суму 10,3 млн грн. З моменту дії Програми по відшкодуванню відсотків за кредитами, залученими фізичними особами, 2 156 мешканців міста залучили «теплі кредити» на загальну суму 42,6 млн грн та отримали з міського бюджету відшкодування частини відсоткових ставок за цими кредитами на суму майже 844,0 тис.грн.

Протягом 2014-2018 років в рамках Програми облаштування багатоквартирних будинків сучасними засобами обліку і регулювання води та теплової енергії у місті Рівному в житловому фонді встановлено 148 вузлів обліку теплової енергії за рахунок коштів міського бюджету в сумі 15,4 млн грн. У 2018 році реалізовано інвестиційний проєкт: «Впровадження енергозбереження у трьох школах та системи енергоменеджменту в бюджетних установах м. Рівне». Загальний обсяг інвестицій склав - 25,5 млн грн, в тому числі запозичення з НЕФКО - 8,3 млн грн. Реалізовано заходи з утеплення зовнішніх стін, заміни вікон та дверей на енергоефективні, утеплення покрівлі в ЗОШ №18 та ЗОШ №27. Як результат, споживання тепла в даних школах скоротилось у 2 рази, зокрема: – ЗОШ №27 до термомдернізації в опалювальний період споживала 820 Гкал, після термомодернізації - 415Гкал; – ЗОШ №18 до термомодернізації споживала 353 Гкал, після - 177 Гкал. Зекономлено близько 1,1 млн грн лише за один опалювальний сезон [38].

Термомодернізація тривала і в комунальних установах. Місто успішно співпрацює зі скандинавською інвестиційною компанією НЕФКО, яка кредитує на вигідних умовах енергоощадні заходи. У рамках першого проєкту термомодернізовано дві міські школи. Це дало відчутну економію тепла й

ресурсів. У 2019 році реалізували другий спільний проєкт – утеплення ЗОШ № 26 (загальна вартість 22 млн грн). Крім того, очікується підписання ще однієї угоди (орієнтовна вартість проєкту 190 млн грн), яка передбачає термомодернізацію міських адмінприміщень, шкіл, дитсадків, медичних закладів, а також – оновлення системи вуличного освітлення у Рівному: всі лампи буде замінено на LED – світильники [38].

Завдяки дії вищезгаданих та інших міських програм, впровадженню майже 100% обліку споживання теплової енергії у котельнях, у житлових будинках та закладах бюджетної сфери, вдалося досягти значного скорочення використання природного газу в порівнянні з 2010 роком як теплопостачальними підприємствами, так і споживачами міста в цілому. Якщо у 2010 році теплопостачальні підприємства використовували природний газ в обсязі 118 млн м³ то останнім часом його використання зменшилось на 39% і становить 72 млн м³ у рік [38].

«Термомодернізація – це шлях зменшення витрат мешканців на оплату комунальних послуг. Найбільші успіхи – у тих будинків, які створили ОСББ. Таких у нашому місті близько половини. Удвічі скоротили витрати на теплопостачання й школи, які ми утепили. За усі роки місто витратило на термомодернізацію будинків третину мільярда гривень», - коментував Рівненський міський голова Володимир Хомко.

Найкращі практики інших міст з огляду на реалізацію заходів муніципальних програм наступні.

м. Луцьк . У 2017 році міська рада прийняла рішення про продовження Програми відшкодування частини суми кредитів ОСББ та ЖБК до 2020 року, фінансування якої здійснюється за рахунок коштів міського бюджету, кредитних ресурсів та коштів громади об'єднань власників житла. Впровадження завдань та заходів Програми полягає у проведенні робіт з термомодернізації житлових будинків, оновлення інженерних мереж будинків, інших заходів, які приведуть до зменшення використання енергоресурсів [26]. Відшкодування частини кредитів здійснюється на

підставі Договору про взаємодію, укладеного між департаментом житлово-комунального господарства Луцької міської ради та об'єднаннями власників, які отримали банківський кредит на реалізацію проєктів з підвищення енергоефективності та термомодернізації багатоквартирних будинків. Компенсація з міського бюджету суми коштів на погашення частини кредитів Позичальникам, за умови участі їх у програмі Держенергоефективності, здійснюється у розмірі 30% від загальної вартості виконаних по проєкту робіт, але в розрахунку: - не більше 800,0 тис. грн на проведення робіт та придбання матеріалів з термомодернізації житлового будинку (утеплення зовнішніх стін, фундаментів, підвальних приміщень, горищ, покрівель); - не більше 500,0 тис. грн на проведення інших видів робіт та придбання матеріалів по впровадженню заходів енергоефективності житлового будинку. Програмою передбачено створення прозорого механізму залучення коштів місцевого бюджету на здешевлення вартості впровадження енергозберігаючих заходів для ОСББ та ЖБК міста Луцька, які отримали кредитні кошти, шляхом відшкодування відсотків або частини суми кредитів. Об'єднання власників самостійно визначають перелік робіт з підвищення енергоефективності та термомодернізації будинку, виконавця робіт, приймають рішення про залучення кредитних коштів, суму запозичених коштів та оптимальний термін кредиту [26].

За час реалізації Програми підтримки ОСББ та ЖБК міста: – у 69 будинках встановлено індивідуальні теплові пункти з регулюванням теплоносія; – у 32 будинках замінено існуючі віконні та дверні блоки в місцях загального користування на енергозберігаючі; – у 9 будинках виконано роботи по комплексній модернізації (утеплення фасадів). Крім того, враховуючи можливість реалізації на місцевому рівні державної політики енергозбереження, в сукупності з місцевим бюджетом ОСББ та ЖБК міста Луцька отримують можливість значно здешевити вартість запланованих робіт [26].

м. Київ. В рамках програми «Kyiv Smart City 2020» Київська міська рада реалізує ряд програм для покращення життєвого простору жителів, а впровадження розумних технологій сприяє розвитку, зростанню соціального капіталу та інвестиційної привабливості міста [18].

В рамках Програми «Безпечне місто» створено Комплексну систему відеоспостереження, що налічує майже 7000 камер. Застосована техніка має широкі функціональні можливості: розпізнавання номерних знаків, детекція облич, оглядові камери, роботизовані, панорамні, камери з аналітикою трафіка дорожнього руху та фіксацією швидкості. Спільно з Нацполіцією було розроблено та погоджено перелік локацій, технічні завдання камер для системи відеоспостереження міста. Техніку встановлено у місцях великої концентрації людей та навчальних закладах. Також до Системи відеоспостереження м. Києва підключено камери сторонніх організацій, в тому числі розташовані на дорогах Київської області. Паралельно для забезпечення сталої роботи Системи відеоспостереження столиці проводиться робота з оновлення застарілої техніки. Камери фіксують обличчя людини і ці дані залишаються в архіві. За допомогою отриманого фото правопорушника система аналізує базу даних та знаходить потрібну людину. Під час пошуку у системі можна налаштувати параметри, наприклад: «людина у шапці», «людина в окулярах», «темний колір волосся», вік, стать. З початку 2018 року, відколи камери об'єднано в єдину систему та встановлено нові, рівень злочинів у публічних місцях знизився на 56%. Система допомагає попереджувати злочини: у 2016 році щоденно в середньому скоювалось 16-17 грабежів, у 2019 – лише 5 [18].

Кнопка екстреного виклику допомоги – це ефективний спосіб забезпечення правопорядку у людних та туристичних місцях, який дозволяє швидко зв'язатися з представниками поліції у разі виникнення небезпечної ситуації. Кнопка – це спосіб моніторингу обстановки на місцевості, адже прилад фіксує відео та звук цілодобово, навіть якщо виклику немає. Тому у випадку надзвичайної події, коли ніхто не зможе викликати допомогу,

оператор бачитиме ситуацію та зможе відреагувати на неї. Кнопка працює постійно, звук та відео завжди увімкнені. На даний час силами КП «Інформатика» встановлено шість кнопок на території міста, зокрема, в зоні між парками «Хрещатий» та «Володимирська гірка» на Пішохідно-велосипедному мості, на вул. Салютній 2а. Усі виклики надходять до поліції, яка погодилася протестувати систему. Виклики з нових кнопок надходитимуть до Ситуаційного центру КП «Інформатика». Там диспетчери будуть визначати, яку саме службу треба викликати. Загалом по місту планується встановити 40 кнопок виклику екстреної допомоги. Ситуаційний центр (Центр обробки даних) итуаційний центр (Центр обробки даних) У Київавтодорі почав працювати Єдиний ситуаційний центр. Головна мета – оптимізація роботи комунальної техніки та пасажирського транспорту в будь-яку погоду. Це єдина платформа, що об'єднує комунальний та пасажирський транспорт міста. Перевагою ситуаційного центру стала можливість роботи за поганих погодних умов оперативніше та якісніше. Такий центр обробки даних має у своєму розпорядженні сховище для зберігання та обробки 9.6 петабайт інформації. До центру надходить відео з усіх камер відеоспостереження. Потужності сховища дозволяють зберігати відеоархів протягом 30 днів. Диспетчери центру в онлайн режимі відстежують ситуацію у місті та на автошляхах. Вони мають можливість вести пряму комунікацію з водієм через спеціальний планшет. Більше 600 машин обладнані датчиками, GPS-трекерами та планшетами [18].

Smart-вулиця. Перша «розумна» вулиця є яскравим прикладом того, як інноваційні технології можуть зробити життя в місті комфортним і безпечним. Її поява стала можливою завдяки спільним зусиллям міської ініціативи Kyiv Smart City та приватного забудовника в рамках державно-приватного партнерства. Окрім безкоштовного міського Wi-Fi, баків для сортування сміття та велосипедної доріжки, на вул. Салютній з'явилась перша в Україні стаціонарна система моніторингу якості повітря. Вона була встановлена в рамках проєкту Managing Air Quality. Датчик вимірює концентрацію

дрібнодисперсного пилу (PM2.5 і PM10), рівень формальдегіду (CH₂O), діоксиду азоту (NO₂), чадного газу (CO), кисню (O₂), вуглекислого газу (CO₂), а також фіксує температуру і вологість. Контроль якості повітря в усіх районах столиці щоденно здійснює мобільна лабораторія. Дані доступні на порталі air.kyivsmartcity.com. На smart-вулиці також є інші корисні прилади та сервіси: 12 камер відеоспостереження, які гарантують високий рівень безпеки, «розумне» освітлення, що автоматично змінюється залежно від інтенсивності руху, заощаджуючи електроенергію, а пандуси і рельєфне покриття полегшують пересування людям з інвалідністю. Також тут розташовані дві станції підзарядки електромобілів, лавки з USB-зарядними пристроями, що живляться від сонячних панелей, та кнопка екстреного виклику. Усе це створює комфортні та безпечні умови для мешканців навколишніх будинків [18].

Освітньо-практична програма «Smart Ukraine» – це серія заходів, присвячених популяризації впровадження елементів е-демократії в українських містах. Мета – активізувати українські команди у розбудові електронної демократії та надихнути їх на створення та запуск інноваційних сервісів та онлайн інструментів. Завдяки обміну досвідом, підтримці експертів та презентаціям успішних кейсів ініціативні учасники з усієї України зможуть втілити власні інноваційні ідеї, які стануть стартовою платформою для розв'язання проблем громад. Для виявлення переваг децентралізації та впровадження онлайн послуг на місцевому рівні проведено конференцію, яка зібрала близько 200 учасників зі всієї країни. Вони обговорили перспективи впровадження цифрових послуг та інструментів електронної демократії в українських містах, поширили питання побудови мережі розумних міст для перетворення України на інноваційну та технологічну країну. Також обговорювалися питання концепції Smart City як інструменту впровадження горизонтальної системи управління містом та впливу діджиталізації на залучення громадськості до розвитку електронної демократії [18].

Впровадження розумних міських рішень створює додаткові можливості для підвищення якості послуг та взаємодії громади і влади. А в контексті концепції «Kyiv Smart City» – це не тільки складні технологічні проекти для міської інфраструктури, це також і застосування інноваційних механізмів для вирішення буденних проблем містян. Така поступова інтеграція технологій в управління містом підвищує ефективність використання ресурсів та сприяє соціально-економічному розвитку [18].

м. Івано-Франківськ. Проект «Розумний туризм в Івано-Франківську (Smart Tourism)». Запущено мобільний додаток «Відвідай Івано-Франківськ», завдяки якому можна отримувати «розумні» повідомлення про міські об'єкти, що обладнані передавачами (пам'ятки, розважальні заклади, готелі, торгівельні центри та магазини, ресторани та кафе). При вході в зону дії передавача, на смартфон надходить інформація про ці об'єкти – можна дізнатися про заходи, які відбуваються на їх території, а якщо це історична пам'ятка – прослухати аудіо-тур українською, англійською, німецькою або польською мовами [39].

Звідси можна зробити висновок, що дієві програми муніципального розвитку міст відіграють особливу роль у їх розвитку. Вони насправді інтегрують ключові аспекти життєдіяльності і розвитку: економічні, соціальні та екологічні, підтримуючи при цьому взаємодію і співпрацю з мешканцями. Сталий розвиток і соціальну інтеграцію відповідають основним принципам місцевого розвитку. Це - відповідальне управління навколишнім середовищем та раціональним використанням природних ресурсів; стала економіка; практика належного управління; здорова і справедлива громада [39].

1.3. Аналітична складова розробки стратегії сталого розвитку територій

Аналітичний етап починається ще задовго до початку власне самої роботи над документом стратегії сталого розвитку територій, і передбачає цілий ряд взаємопов'язаних діяльностей, починаючи від збору статистичних даних до проведення опитувань серед мешканців, та завершення аналізу вже під час планувального етапу.

В рамках аналітичної складової відбувається підготовка профілю громади, для якої розробляється стратегія. При цьому важливо зібрати та проаналізувати усю наявну статистичну інформацію – від демографії до бюджету, від природних ресурсів до пам'яток культурно-історичної спадщини.

Наступний крок в рамках аналітичної складової є проведення *SWOT-аналізу* відповідно до таблиці 1.1. [46]. Це – «двері» до стратегії. SWOT-аналіз полягає у визначенні сильних і слабких сторін громади, які є суто внутрішніми, а також можливостей та загроз, які існують у зовнішньому середовищі. Якщо дещо спростити, то стратегія повинна дати відповідь на запитання – як використати той потенціал, що зазначений у сильних сторонах, для розвитку, і що потрібно зробити, щоб пом'якшити дію слабких сторін? Як можна використати зовнішні можливості і як уберегтися від зовнішніх загроз?

Для прикладу наведу *SWOT-аналіз міста*.

Таблиця 1.1

SWOT-аналіз ситуації в м. Рівне

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Географічне розташування міста і його високий потенціал як регіонального, адміністративного, економічного, культурного, освітнього центру • Природний приріст населення • Диверсифікована структура економіки міста • Розвинена автотранспортна мережа, наявність залізниці та діючого аеропорту з якісною злітною смугою • Забезпечення артезіанською питною водою одне з найкращих в Україні, низький рівень забруднення навколишнього природного середовища, наявність зелених зон • Система підготовки професійних кадрів (робітничі професії, інженери водного господарства) є однією з кращих в Україні 	<ul style="list-style-type: none"> • Достатньо висока щільність міського середовища, дефіцит вільних територій • Високий рівень безробіття, брак робочих місць • Низький рівень доходів населення, значна частка «тіньової» економіки • Застаріла інженерна інфраструктура • Завантаженість транспортом центру міста, брак електротранспорту, парк автобусів застарілий та незручний для пасажирських перевезень <ul style="list-style-type: none"> • Невідповідність системи освіти останнім технічним і технологічним вимогам в умовах стрімкого розвитку • Відсутність централізованого надання адміністративних послуг соціального характеру • Незначне використання ІТ-технологій в базових публічних сервісах міста

<ul style="list-style-type: none">• Компактне розміщення муніципальних інституцій робить проживання в місті комфортним• Розвинуті вузькоспеціалізовані сфери медицини (онкологія, травматологія, стоматологія, пластична хірургія)• Наявність земельних ділянок («браунфілдів» - ділянок на територіях, які уже використовувалися для промислових цілей раніше, та «грінфілдів» - нових, ще неосвоєних територій)• Активне культурно-мистецьке життя міста, багата культурна спадщина, розвинута мережа закладів змістовного дозвілля (зокрема, діючий мототрек та база розвитку спідвею, Драматичний та ляльковий театри, музей бурштину, найкращий в Західній Україні зоологічний парк тощо) є основою для зростання популярності туризму• Рівненський ІТ- кластер, як фактор запровадження новітніх інформаційних технологій	<ul style="list-style-type: none">• Брак туристично-привабливих об'єктів• Низька екологічна культура мешканців; забрудненість Басівкутського озера та річки Устя• Дефіцит пішохідних зон, відсутність велодоріжок
---	---

<ul style="list-style-type: none"> • Деревообробка, виробництво меблів, вторинна агропереробка 	
<p><i>Можливості</i></p>	<p><i>Загрози</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Розвиток міста як міжрегіонального логістичного центру • Притік молоді з північних районів області • Розширення міжнародної співпраці та промоції міста на міжнародному рівні • Створення нових промислових зон (технопарків) на основі нових та існуючих підприємств, а також розвиток інфраструктури, спрямованої на підтримку бізнесу • Розширення доступу до фондів технічної підтримки та міжнародних грантів для розвитку • Глобалізація та інформатизація світової економіки збільшує можливості працювати дистанційно • Притік коштів від заробітчан, а також видобування корисних копалин підтримує економіку міста • Реформа охорони здоров'я підвищує якість надання відповідних послуг, розвитку медичного туризму 	<ul style="list-style-type: none"> • Загальне погіршення економічної ситуації; повільний темп структурних реформ у переважній більшості сфер суспільного життя • Структурні диспропорції на ринку праці, пов'язані з невідповідністю попиту пропозиції робочої сили за професійнокваліфікаційними критеріями • Високі кредитні ставки обмежують розвиток бізнесу • Залежність комунальних підприємств і установ міста від бюджетного фінансування; зростання тарифів на комунальні послуги • Розшарування суспільства на багатих та бідних, зменшення частки середнього класу • Відтік кадрів за межі міста, переважно, висококваліфікованих та молодих • Старіння населення

<ul style="list-style-type: none">• Впровадження на локальному рівні високих стандартів соціального захисту населення• Децентралізація збільшує повноваження та фінансову спроможність громад базового рівня• Застосування підходу смарт-спеціалізації до регіонального розвитку збільшить підтримку прикладної науки та підприємств-експортерів• Зростання вартості енергоносіїв стимулює впровадження енергозберігаючих заходів• Формування єдиного інформаційного простору міста• Розвиток туризму, зон відпочинку та створення нових можливостей для культурного дозвілля• Розширення територіальних меж міста	<ul style="list-style-type: none">• Погіршення здоров'я людей через низький рівень життя, низьку якість охорони здоров'я та недотримання принципів здорового способу життя
--	--

Джерело: [48]

Паралельно із складанням *Профілю громади* та розробкою *SWOT-аналізу* важливо здійснити *соціологічне опитування* членів громади. Воно може відбуватися у різних формах, але найбільш зручним є анкетування, коли мешканцям пропонують дати відповіді на певний перелік запитань.

Крім цього, на мою думку, можна використати ще чимало методик і практик, перелік яких постійно розширюється із появою нових досліджень у економічній сфері. Наприклад, моделювання сценаріїв розвитку, коли на основі зібраної інформації будується кілька можливих сценаріїв розвитку. Найбільш популярними вважаються інерційний (песимістичний) та оптимістичний сценарії. Інерційний сценарій розвитку громади формується за припущення, що громада рухається по інерції, суспільний і економічний стан країни не сприяє розвитку. Оптимістичний сценарій – громада активно використовує всі можливості в умовах швидкого суспільно-економічного розвитку країни.

В ході проведеної роботи відбувається також планувальний етап. Він теж складається з різних елементів, але традиційно починається із визначення *місії та бачення* громади. При цьому *місія* вказує на те, яким є нинішній стан справ, а *бачення* – це наші мрії про те, якою ми хочемо бачити свою громаду принаймні через двадцять-тридцять років. І *місія*, і *бачення* – це не великі твердження, часто не більше двох-трьох речень, але до їх розробки ставляться дуже уважно. При формулюванні *бачення* дуже важко бути оригінальним і знайти свою родзинку. Адже всі хочуть у віддаленій перспективі мати і розвинену інфраструктуру, і налагоджений туризм, і робочі місця, і чисту екологію. Але тут важливо знайти суто «своє», що відрізняє нас від сусідів. Можливо, той напрямок, який буде розвиватися тільки тут, на якому буде «спеціалізуватися» моя громада. В ідеалі бачення має бути у кожному конкретному випадку унікальним і таким, що не може бути застосованим до іншої громади. Але на практиці громадам важко досягнути цього, особливо, якщо новостворена об'єднана громада ще не має ясного уявлення про свої можливості і спільного бачення майбутнього чи унікальності своїх ресурсів.

Наступний етап – розробка «*Дерева цілей*». Після того, як ми сформулювали *бачення*, тобто вирішили куди ми йдемо, треба визначити, що потрібно зробити, щоб туди дійти. *Дерево цілей*, якраз і відповідає на питання, що ми будемо робити, щоб досягнути того, що записано у *баченні*.

Дерево цілей складається із трьох-чотирьох рівнів, традиційно – це стратегічні цілі, операційні цілі, завдання. Стратегічних цілей переважно буває не більше, ніж 3-5. На рівні громади дуже часто стратегічні цілі звучать приблизно однаково – розвиток економіки, розвиток інфраструктури, чиста екологія. Кожна стратегічна ціль складається із кількох операційних цілей, які стосуються окремих сфер обраного стратегічного напрямку, а вже операційні цілі складаються із кількох або навіть кількох десятків завдань. Завдання – це прообрази майбутніх проектів, це опис конкретних діяльностей, які будуть виконуватися для досягнення операційних і відповідно стратегічних цілей.

Місія, бачення і дерево цілей – це основне у планувальному етапі стратегічного планування і стратегії в цілому. Крім них, у даному блоці також здійснюється аналіз можливих джерел фінансування тих завдань, які обрані до реалізації. Розробляється система показників, на основі яких можна буде зробити висновок про те, чи досягнуті ті цілі, які закладалися у стратегію. На національному чи регіональному рівні такі показники можуть мати конкретне числове вираження – обсяг ВВП, дефіцит бюджету, рівень боргу тощо. А от на рівні громади, враховуючи, що статистичні дані часто відсутні, обрати такі показники і тим більше надати їм конкретного числового виразу значно важче.

Завершується планувальний етап розробкою **Плану реалізації стратегії**. Якщо Стратегія – узагальнюючий документ, який визначає мету (бачення), до якої має рухатися громада, то План – це конкретні кроки, не набір мрій і побажань, а перелік проектів, які маємо виконувати, інвестуючи в них реальні ресурси. Цей План має менший часовий вимір – якщо Стратегія розрахована на 7-10 років, то План може розроблятися на кожні 2-3 роки.

Не лишнім також буде і проведення *моніторингу та оцінки* виконання положень, передбачених Стратегією, а також періодичний розгляд пропозицій щодо можливого внесення змін до документу Стратегії. *Моніторинг та оцінка* повинні базуватися та перевіряти того, як реалізуються конкретні проекти із **Плану реалізації стратегії**. Чи досягаються зазначені в проектах продукти та результати? Також проводиться оцінка ступеня досягнення показників. Аналізуються зміни в суспільстві і те, як вони можуть вплинути на реалізацію Стратегії.

У діючому профілі громади міста, який підготовлений в рамках реалізації заходів Стратегічного плану економічного розвитку м. Рівного, оприлюднена інформація про сталий розвиток нашої громади згідно з пунктом 14.3 [50]. А саме сталий розвиток громади.

Міська влада активно використовує різноманітні механізми залучення додаткових коштів. У місті працюють різні програми, але однією із успішних є «Муніципальна програма сталого розвитку» (далі – МПСР, Програма), яка розроблена з метою створення сприятливого середовища для сталого розвитку м. Рівного [50]. В її основу покладені ідеї, принципи, діяльність і заходи Муніципальної програми врядування та сталого розвитку Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні та Стратегічного плану економічного розвитку міста Рівного.

Сталий розвиток – всебічно збалансований розвиток суспільства, мета якого задовольняти потреби сучасних поколінь, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. На сучасному етапі переходу до сталого розвитку створюються умови, що забезпечують можливість спільного, внутрішнього збалансованого функціонування тріади: природа – мешканці – господарство.

Згідно із заходами МПСР фінансуються проекти капітального ремонту будинків: об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), житлово-будівельних кооперативів (ЖБК) та громадських організацій (ГО) при навчальних закладах. Головний розпорядник коштів – управління

економіки міста виконавчого комітету Рівненської міської ради, що співфінансує затверджені проекти.

У 2017 році завершила дію Муніципальна програма сталого розвитку м. Рівного на 2013 – 2017 роки затверджена рішенням сесії Рівненської міської ради від 06.12.2012 №2629 (із змінами та доповненнями).

За період дії Програми реалізовано 303 проекти загальною вартістю близько 115 млн грн [50].

У зв'язку із закінченням терміну дії вищезазначеної Програми, розроблена та затверджена рішенням сесії Рівненської міської ради від 15.12.2017 року №3711 (із змінами та доповненнями) нова Муніципальна програма сталого розвитку м. Рівного на 2018 – 2022 роки.

До управління економіки міста у 2018 році надійшло 219 листів–звернень від об'єднань громад з проханням включити їх до заходів МПСР та подано 133 проектні заявки.

У ході реалізації проектів, через об'єктивні причини й на підставі звернень громад, було знято з фінансування 15 [50].

Із 118 проектів 110 – профінансовано в повному обсязі із внеском муніципалітету – 45 074,402 тис. грн.; 6 – отримали кошти I траншу – 1 960,194 тис. грн.; 2 – використали внесок громади та призупинили роботи (перенесені на 2019 рік) [50].

В тому числі, у 2018 році було дофінансовано 16 проектів, розпочатих у 2017 році, які в силу об'єктивних і суб'єктивних причин потребували завершення, а саме: 12 проектів – потребували фінансування коштів II траншу, 4 – потребували фінансування I і II траншів. Завершувалися проекти у межах фінансового забезпечення заходів МПСР на 2018 рік [50].

Таким чином, внесок муніципалітету, при співфінансуванні проектів у партнерстві з об'єднаннями громад, у 2018 році становить 47 034,596 тис.грн.

За 2018 рік громадами житлових об'єднань проводилися наступні види робіт (рисунок 1.1): 3 проекти - утеплення будинків, 38 – ремонт інженерних

мереж, 3 – встановлення лічильників та регуляторів тепла, 3 проекти – ремонт електромереж, 20 проектів – ремонт покрівлі, 7 – ремонт під'їздів із заміною вікон, 34 проекти – ремонт ліфтів, 1 проект – встановлення індивідуального опалення і 1 проект щодо облаштування системи протипожежного захисту [50].

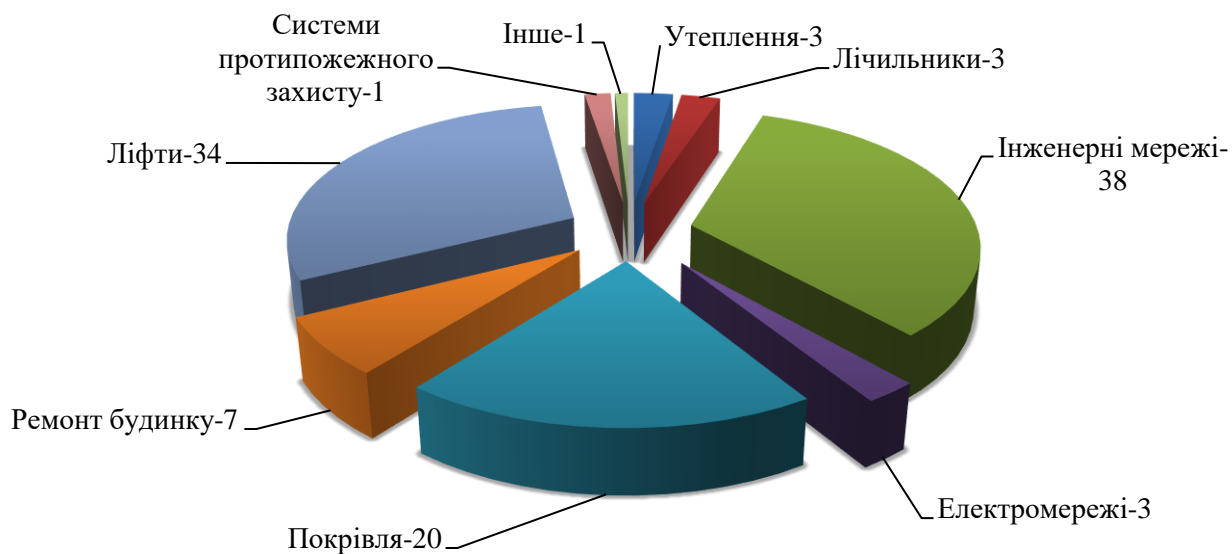

Рис. 1.1. Проекти МПСР 2018 року за видами робіт

Джерело: [28, 50]

У ході реалізації проектів працівниками управління економіки міста періодично здійснювалися виїзди на місця з метою контролю за виконанням робіт і надання консультацій представникам громад.

З метою вивчення позитивного досвіду створення ОСББ і успішного впровадження заходів Муніципальної програми сталого розвитку м. Рівного управління економіки міста систематично ділилося досвідом з іншими містами.

Програма набрала популярності не тільки серед місцевих громад, але й стала відомою в інших містах України».

РОЗДІЛ 2.

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ МОНІТОРИНГУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ М. РІВНЕ

2.1. Сталий розвиток територій як основа програми муніципального розвитку м. Рівного

На виконання заходів Стратегічного плану економічного розвитку міста Рівного, затвердженого рішенням Рівненської міської ради від 22.11.2006 № 317, з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку міста, рішенням Рівненської міської ради від 15.12.2017 № 3711 затверджена діюча редакція Муніципальної програми сталого розвитку міста Рівного на 2018-2022 роки [28, 50].

Я обрала саме цю програму, оскільки вона є дієвим прикладом досягнення сталого розвитку з дотриманням трьох його основних елементів: економічного зростання, соціальної інтеграції та охорони навколишнього середовища.

В її основу покладені ідеї, принципи, діяльність і заходи Муніципальної програми врядування та сталого розвитку Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні та Стратегічного плану економічного розвитку міста Рівного.

Сталий розвиток – всебічно збалансований розвиток суспільства, мета якого – задовольняти потреби сучасних поколінь, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

На сучасному етапі переходу до сталого розвитку створюються умови, що забезпечують можливість спільного, внутрішньо збалансованого функціонування тріади: природа – мешканці – господарство.

Для успішної реалізації принципів сталого розвитку насамперед потрібно сформулювати в мешканців позитивне бачення розвитку міста Рівного

та спрямувати всі зусилля на розв'язання своїх соціально-економічних та екологічних проблем.

У місті Рівному проводяться різноманітні заходи щодо підтримки створення та діяльності об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (далі – ОСББ). Однак, незважаючи на це, проблема стану житлово-комунального господарства міста є досить актуальною. Впродовж кількох останніх років Рівненська міська рада активно стимулювала процес створення і розвитку об'єднань співвласників, унаслідок чого відсоток ОСББ суттєво зріс.

У 2013-2017 роках основні зусилля були спрямовані на підвищення кваліфікаційного рівня керівників об'єднань, проведення капітальних ремонтів та на створення сталої платформи для ефективного господарювання ОСББ. Без інформаційно-роз'яснювальної підтримки та фінансової допомоги на початковій стадії діяльності ОСББ населення міста не готове об'єднуватись у товариство співвласників. Мешканці міста потребують не тільки матеріальної підтримки з боку місцевої влади у вигляді капітальних покращень, а й консультаційної допомоги.

Підтримка розвитку ОСББ сприятиме формуванню ефективного власника житла, покращить процес управління в житловому фонді, створить конкурентне середовище на ринку житлово-комунальних послуг та покращить якість їх надання.

Мета Програми – залучення громад міста до вирішення проблем соціального, економічного та екологічного характеру для покращення власного добробуту та якості життя [28,50].

Основні завдання Програми:

1) формування та розвиток самодостатніх самоврядних організацій громади, здатних ініціювати та впроваджувати власні ініціативи у взаємодії з місцевими органами влади та іншими зацікавленими партнерами;

2) підвищення рівня життя мешканців міста шляхом комплексного відновлення, ефективного використання та системного управління житловим фондом і базовими об'єктами місцевої інфраструктури;

3) підвищення соціальної активності та самоорганізації громади задля сталого розвитку;

4) посилення інституційної спроможності самоврядних організацій громад у сфері визначення потреб і пріоритетів сталого розвитку громади міста;

5) покращення відповідних навичок і знань органів самоорганізації громади та місцевих органів влади щодо сталого розвитку;

6) сприяння розвитку партисипативного (спільного) та прозорого планування;

7) залучення до співпраці місцевих і міжнародних фондів та Програм;

8) підвищення обізнаності громадськості про сталий розвиток суспільства.

Аналіз проблем житлово-комунального господарства та об'єднання співвласників багатоквартирних будинків. Згідно з даними Управління житлово-комунального господарства житловий фонд міста Рівного налічує 1 462 житлових будинки загальною площею 3,47 мільйона квадратних метрів, із них: 151 крупнопанельний житловий будинок, 1 006 цегляних будинків, 305 будинків з інших матеріалів. 907 будинків житлового фонду перебувають на обслуговуванні житлово-комунальних підприємств, 29 будинків – на обслуговуванні управляючих компаній, 23 будинки – на обслуговуванні житлово-будівельних кооперативів, 483 будинки – на обслуговуванні ОСББ, 5 будинків – на обслуговуванні громадських організацій, є також 15 відомчих будинків [28,50].

На території міста Рівного налічується 835 багатоквартирних житлових будинків з централізованим опаленням, з них 803 обладнано лічильниками обліку теплової енергії.

Знос житлового фонду міста в середньому досягає 49,6 %. Житлові будинки, які здані в експлуатацію до січня 1989 року (744 будинки) і кількість яких становить 51 % від загальної кількості житлових будинків, потребують капітального ремонту [28,50].

В умовах постійно зростаючих цін на основні види енергоресурсів та значної зовнішньоекономічної залежності нашої країни від постачальників енергоносіїв питання покращення показників енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів у житлових будинках набувають особливої актуальності у зв'язку з нагальною необхідністю економії коштів на їх утримання.

Ветхими визнано 85 будинків загальною площею 12,5 тисячі квадратних метрів, аварійними – відповідно 12 будинків площею 1,7 тисячі квадратних метрів [28,50].

Складовими частинами, які визначають незадовільний загальний технічний стан житлового фонду, є:

- 1) стан внутрішньобудинкових мереж, через що значна кількість підвальних приміщень житлових будинків підтоплюється;
- 2) стан дахів, покрівель житлових будинків, з яких більше 50 % потребують відновлення;
- 3) стан балконних плит, фасадів;
- 4) стан ліфтів, що відпрацювали нормативно допустимий термін експлуатації (25 років), з потребою їх заміни або модернізації;
- 5) практичне припинення за останні роки роботи щодо заміни морально застарілих та зношених ліфтів;
- 6) стан прибудинкових територій, малі архітектурні форми та споруди на яких потребують оновлення та приведення в належний санітарно-технічний стан.

Крім того, викликає занепокоєння пожежна безпека житлових будинків. Системи протипожежної автоматики та димовидалення перебувають у непридатному стані і спеціалізовані організації їх не обслуговують. Всі

пожежні крани розукомплектовані, системи внутрішнього водогону несправні, а сходові клітини не освітлюються.

Поточний ремонт інженерних систем і конструктивних елементів житлового фонду виконується локально – тільки в місцях виникнення несправностей та відмови функціонування систем і конструктивних елементів.

Щорічна потреба на капітальний ремонт житлового фонду орієнтовно становить 200,00 мільйона гривень, а фактичні видатки Управління житлово-комунального господарства не перевищують 20 відсотків від потреби. Такі обсяги фінансування не задовольняють потреби житлового фонду.

Аналіз функціонування житлово-комунального господарства свідчить про наявність системної кризи та необхідність прискорення проведення реформ і переходу до роботи в ринкових умовах.

Для демонополізації ринку житлових послуг та розвитку інституту власників житла місцева влада всебічно сприяє створенню об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та залученню управлінських компаній до управління та утримання житлових будинків як альтернативної структури управління житловим фондом.

Станом на 01.08.2017 в місті створено і зареєстровано 483 об'єднання співвласників багатоквартирних житлових будинків, що становить 33 відсотки від загальної кількості будинків [28,50]. Наявність таких об'єднань – неприбуткових установ – сприяє розвитку конкурентного середовища у сфері житлових послуг, забезпечує можливість отримання послуг з утримання житлових будинків і прилеглих до них територій належної якості та в повному обсязі.

Члени об'єднання самі визначають перелік та обсяги робіт і послуг, які вони бажають отримати, самостійно вибирають виконавця робіт і, беручи до уваги необхідні витрати, самі встановлюють розміри та порядок сплати внесків за виконані роботи та використані послуги. Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків можуть або прийняти в управління відповідний житловий комплекс, або обирати собі на конкурентних умовах управителя,

який, узявши собі в управління житловий комплекс, надає житлово-комунальні послуги на договірних умовах.

Механізм формування та реалізації програми наступні. Реалізація моделі сталого розвитку потребує застосування системи соціально-економічних, правових, фінансових та інших механізмів. Одним із таких механізмів є Муніципальна програма сталого розвитку міста Рівного. Реалізація Програми дасть змогу створити сприятливе середовище для сталого розвитку на місцевому рівні. Програмою передбачено заходи щодо самоорганізації та соціальної активізації громад, розроблення та впровадження громадських ініціатив для покращення якості життя мешканців міста Рівного.

Досвід країн світу свідчить, що громаді не потрібно чекати сторонньої допомоги для вирішення місцевих проблем. Їм потрібно лише спробувати зробити щось власними силами. Сьогодні донорські організації, державний сектор, органи місцевої влади та недержавні організації визнають той факт, що самотужки жодна організація не зможе охопити та вирішити всі місцеві проблеми.

Отож муніципалітет міста може надавати підтримку тим громадам, які самі ініціюють вирішення соціально-економічних та екологічних проблем.

Допомогу в реалізації проектів може отримати кожна громада міста, яка є юридичною особою та готова витратити сили для вирішення власних проблем, а також зробити фінансовий внесок і забезпечити подальше самостійне утримання проекту. При цьому громада може реалізувати один проект на рік.

Роботи за проектом охоплюють тільки місця загального користування, а не придбання індивідуального обладнання та предметів індивідуального користування.

Для того щоб отримати підтримку муніципалітету, необхідно визначити основну проблему та звернутися з листом на ім'я міського голови й подати

проектну заявку до відділу підтримки проектів ООН управління економіки міста.

Відділ постійно проводить роботу з ознайомлення мешканців міста, освітніх закладів та інших організацій з діяльністю Програми, розповсюджує інформацію про Програму через засоби масової інформації, інформаційні семінари та бюлетені, шляхом проведення діалогів із громадськістю і сприяє написанню заявки на грантову підтримку та оформленню необхідних документів.

Відбір та затвердження проектів покладаються на Дорадчий комітет і проводяться за такими пріоритетами:

- житлово-комунальна сфера;
- енергозбереження;
- соціальна сфера;
- екологія;
- здоровий спосіб життя.

Критерії відбору проектів, що здійснюються Дорадчим комітетом:

- нагальність та критичність проблеми, яку вирішуватиме проект;
- роботи за проектом охоплюють місця загального користування, а не придбання індивідуального обладнання і предметів індивідуального користування;
 - видатки на одного отримувача вигод від реалізації проекту;
 - актуальність і змістовність проекту, інноваційність запропонованих підходів і технологій;
 - реалістичність досягнення мети проекту, конкретність запланованих результатів;
 - користь, що отримають громади, та очікуваний довгостроковий ефект;
 - позитивний вплив запропонованих технологій на навколишнє середовище;

– досвід і активна діяльність у здійсненні проектів, спрямованих на вирішення актуальних проблем громади;

- кваліфікація фахівців, які залучаються до роботи в рамках проекту;
- залучення додаткових джерел фінансування;
- зрілість та статус організації.

Ресурси міського бюджету витрачаються за принципом забезпечення максимального соціально-економічного ефекту.

Доцільність і обсяги надання підтримки визначаються в такій послідовності:

1) проводиться попередня оцінка проектів на відповідність пріоритетним напрямкам Програми;

2) за кожним видом проектів і джерел фінансування проводиться ранжування за критерієм максимального ефекту від одиниці вкладених засобів;

3) за результатами ранжування відбираються проекти для підтримки в межах кошторису Програми.

Граничний термін подачі проектних заявок (із пакетом документів) – 30 червня. Заявки, подані пізніше зазначеного терміну, розглядатися й фінансуватися не будуть.

Максимальна кількість бюджетних коштів на реалізацію одного проекту становить до 800 тисяч гривень.

Фінансування здійснюється в таких співвідношеннях (крім фінансування проектів з капітального ремонту ліфтів, відновлення та встановлення систем протипожежного захисту будинків підвищеної поверховості та облаштування дитячих майданчиків):

- міський бюджет – 65 % (до 800 тисяч гривень);
- громада, спонсори – 35 % і більше [28].

Перехідні проекти, які потребують реалізації в кілька етапів, будуть фінансуватися в межах того відсоткового розподілу витрат, який був на момент початкового затвердження проекту.

Фінансування проектів щодо капітального ремонту, заміни та модернізації ліфтів, відновлення і встановлення систем протипожежного захисту будинків підвищеної поверховості, а також облаштування дитячих майданчиків здійснюється за таким розподілом витрат:

- міський бюджет – 85 % (до 800 тисяч гривень);
- громада, спонсори – 15 % і більше [28].

Кошти на реалізацію проекту перераховуються безпосередньо Замовнику через Управління державної казначейської служби України у м. Рівному.

Після реалізації проекту громада повинна прийняти на баланс об'єкт та забезпечити його подальше утримання.

Незавершені проекти, фінансування та реалізація яких розпочалися в поточному році, переносяться на наступний рік із збереженням співфінансування, зафіксованого на час початку їх реалізації.

Впровадження проекту. Важливим кроком є формування Функціональної групи для реалізації проектів. Членами Функціональної групи можуть бути члени правління об'єднань громад і залучені фахівці. При необхідності відділ підтримки проектів ООН надає допомогу громадам у підготовці пропозицій, організовує тренінги та консультації для становлення сталих громад.

Оформлені проектні заявки подаються до відділу (бланк проектної заявки додається згідно з додатком 1 [28,50]), який містить короткий опис проекту з основними фінансовими показниками, а також фотографії описаних проблем.

Відділ накопичує та оцінює правильність їх оформлення, після чого публікує інформацію на сайті управління економіки міста, але не пізніше ніж за 10 днів до проведення відбору й затвердження проектів.

У ході оцінки проводиться оглядовий візит потенційних місць впровадження проектів та спілкування з громадами, які претендують отримати співфінансування. У визначений термін відділ готує та передає проектні заявки Дорадчому комітету з питань впровадження Муніципальної програми сталого розвитку міста Рівного для відбору та затвердження. Дорадчий комітет оцінює пропозиції і проводить їх ранжування для співфінансування. Процедура відбору базується на принципах конкуренції та прозорості. Таким чином забезпечується висока якість проекту та відповідальність партнерів щодо його гідного впровадження.

Після прийняття рішення Дорадчим комітетом щодо підтримки та співфінансування проектів вказані пропозиції подаються до управління економіки міста для виконання, а громади інформують через засоби масової інформації (далі – ЗМІ) та офіційний сайт управління економіки міста.

Наступним кроком є відбір виконавців.

Голова об'єднання подає оголошення в засоби масової інформації, в якому вказує назву й адресу об'єднання, контактні телефони, назву проекту, термін прийому цінових пропозицій (не менше 10 днів) від дня публікації оголошення, а також дату проведення відбору виконавців робіт.

На цьому етапі громада розробляє дефектний акт, який є основою для підготовки конкурсних пропозицій, і затверджує його протоколом засідання Функціональної групи.

Представник управління економіки міста обов'язково присутній на відборі виконавців робіт (для дотримання вимог законодавства). Відбір проводить громада на підставі отриманих цінових пропозицій (не менше трьох), які розроблені на основі технічних завдань (дефектних актів).

Ві цінові пропозиції, подаються в закритих конвертах і реєструються в журналі реєстрації кореспонденції об'єднань. Відкриття конвертів і відбір виконавців затверджується протоколом засідання Функціональної групи.

Всю відповідальність за успішну реалізацію проекту несе громада. Відділ підтримки проектів ООН організовує прес-конференцію щодо офіційного підписання угод у присутності представників функціональних груп громад, місцевих органів влади, донорів та місцевих ЗМІ.

Управління економіки міста фінансує проекти в партнерстві з бенефіціантами та іншими джерелами фінансування.

Метою співфінансування проектів є сприяння громадам у вирішенні місцевих проблем для покращення якості життя та сталості їхнього розвитку.

Співфінансування проектів здійснюється тільки на капітальні видатки, крім придбання індивідуального обладнання та предметів індивідуального користування, і проходить у два етапи. Перший етап – це внесок громади та спонсорів. Другий етап – внесок міської ради, що надається після подання в управління економіки міста повного пакету звітної документації про використання коштів громади. Кошти управління економіки міста перераховуються двома траншами [28].

Для отримання фінансування з міського бюджету громаді необхідно:

а) відкрити рахунок в Управлінні державної казначейської служби України у м. Рівному (при необхідності);

б) надати до управління економіки міста пакет документів:

• для отримання I траншу в розмірі 50 %:

- 1) лист-запит на фінансування;
- 2) копію оголошення в ЗМІ про відбір виконавців робіт;
- 3) копію протоколу про затвердження дефектного акта (матеріалів, обсягів);
- 4) копію протоколу про визначення виконавця робіт (із підписами членів Функціональної групи та представника місцевої влади);
- 5) копію угоди з виконавцями робіт;

- 6) копію проектно-кошторисної документації на виконання робіт;
- 7) копію експертного звіту висновку Державного підприємства "Спеціалізована державна експертна організація – Центральна служба Української державної будівельної експертизи" та дозвіл на початок виконання робіт;
- 8) копію платіжного доручення про перерахунок внеску громади на виконавця робіт;
- 9) підтвердження з банку про отримання коштів виконавцем робіт;
- 10) звіт про використання коштів громади;
- 11) копії документів, що підтверджують виконання робіт на суму внеску громади та спонсорів;
- 12) рекомендаційний лист від відділу підтримки проектів ООН.

У місячний строк, після отримання коштів I траншу необхідно закрити авансовий платіж в Управлінні державної казначейської служби України у м. Рівному.

• *для отримання II траншу в розмірі 50 % (надається після завершення всіх робіт за проектом):*

- 1) лист-запит;
 - 2) копію платіжного доручення про перерахунок коштів I траншу виконавцю робіт;
 - 3) підтвердження з банку про отримання коштів I траншу виконавцем;
 - 4) копію акта виконаних робіт на всю вартість проекту;
 - 5) копію акта про прийняття і введення в експлуатацію, підписаного членами робочої комісії;
 - 6) копію сертифіката про завершення робіт;
 - 7) копію корегованого кошторису (при необхідності);
 - 8) наказ про подальше утримання проекту;
 - 9) фото реалізованого проекту;
 - 10) лист-підтвердження від відділу підтримки проектів ООН.
- Після отримання коштів II траншу громаді необхідно надати:

1) копію платіжного доручення про перерахунок коштів II траншу виконавцю;

2) підтвердження від виконавця, що засвідчує отримання коштів.

Відповідно до змін чинного законодавства можливе подання додаткових документів.

За згодою сторін між розпорядником коштів та замовником можливий один транш коштів на остаточний розрахунок і проведення громадського аудиту.

До управління економіки міста подаються копії всіх документів, завірені печаткою організації-замовника.

Завершення проекту. У ході фінансування та реалізації проекту управління економіки міста разом із Функціональною групою проекту здійснюють моніторинг за реалізацією проектів і використанням коштів.

Після завершення робіт, передбачених проектом, проводиться громадський аудит (бланк додається згідно з додатком 2 [28, 50]), у ході якого підписується акт про прийняття і введення в експлуатацію (бланк додається згідно з додатком 3 [28,50]). У ньому беруть участь виконавці робіт, громада, представники міської влади. На проведення цього заходу запрошуються представники місцевих ЗМІ. Функціональна група подає короткий звіт, який містить опис виконаних робіт, їхню вартість, досягнуті результати, а також фотографії ключових етапів проведення робіт.

На завершальному етапі реалізації проектів голова об'єднання зобов'язується проводити інформування громадськості через ЗМІ та сприяти проведенню оглядових візитів.

2.2. Визначення системи індикаторів як інструментів оцінювання ефективності муніципального менеджменту сталого розвитку міст

Я дослідила перше фундаментальне дослідження методологічних засад муніципального менеджменту в Україні, яке здійснив Шаров Ю.П. і в якому згадується в тому числі про сталий розвиток [22].

Так він увів у вітчизняний науково-практичний обіг категорії «муніципальне утворення» та «муніципальний менеджмент», а у контексті забезпечення розвитку територій – категорії «керований розвиток», «стратегічне планування», «стратегія», «стратегічне мислення», «зона стратегічної відповідальності», «система технологій».

Ним було сформовано комплекс базових науково-теоретичних й концептуальних положень муніципального менеджменту, а саме: розроблено модель муніципального утворення, особливістю якої є описання територіальної громади через комплекс її потреб, а взаємодії всіх муніципальних інституцій – у потребо-орієнтованому контексті з позицій організаційної цілісності; доведено теоретичну коректність поняття муніципального менеджменту, підставами для чого є виявлені специфічні особливості суб'єкт-об'єктних відносин управління в муніципальному утворенні та наявність необхідної з позицій теорії організації інституціональної основи менеджменту, що підтверджено за допомогою зазначеної моделі; виділені системоутворюючі ознаки й синтезована прескриптивна модель муніципального менеджменту, що встановлює орієнтири реформування традиційного муніципального управління; розкрито парадигму керованого розвитку муніципальних утворень, яка, ґрунтуючись на сучасних поглядах синергетики, інституціоналізму, сталого розвитку стосовно управління стратегічними змінами в соціальних системах, що самоорганізуються, визначає цільову функцію й системні завдання розвитку, базові концептуально-методологічні підходи до реалізації результат-орієнтованого управління [22].

Без ефективних показників сталого розвитку неможливо забезпечити високу якість і ефективність процесу прийняття управлінських рішень у всіх сферах життя суспільства.

Щоправда сьогодні немає єдиного підходу до визначення як кількості показників для ефективного оцінювання сталості розвитку міст, так і питань, які б вони мали охоплювати. Цей висновок я зробила з огляду на наступне.

Питанням сталого розвитку міст і розробленню відповідних індикаторів чи показників, які б забезпечували ефективне оцінювання досягнутих результатів, присвячені праці Бібік Н.В., Гопція О.Д., Ілляшенка К.В., Кучерявого В.П., Лук'яніхіна В.О., Статюхи Г.О., Рубежняк І.Г., Федуня Ю.Б., Харченка Б.І. та ін. Значну частину праць присвячено питанням оцінювання сталого розвитку регіону чи територій за допомогою показників, індикаторів або індексів, зокрема праці Герасимчук З.В., Кубатко О.В., Мельника Л.Г., Орловської Ю.В., Шкарупи О.В. та ін., а також дослідження «Сталий розвиток регіонів України» [42].

На основі результатів проведеного аналізу наукових праць стало відомо, що на даний час у вітчизняній практиці немає системи індикаторів сталого розвитку міст, які б повною мірою відображали всі аспекти сталого розвитку, і системи показників, придатних для моніторингу досягнутого прогресу у запровадженні концепції сталого розвитку. Адже значну частину досліджень спрямовано на оцінювання сталого розвитку міст або за невеликою кількістю показників, які не дають чіткого уявлення про реальний стан економічної, екологічної чи соціальної компонент сталого розвитку, або лише за окремими складниками цих компонент. Тому, все ще існує потреба у розробленні системи індикаторів сталого розвитку міста, яка була б гармонізована із тими індикаторами, які широко використовуються міжнародною спільнотою і, водночас, базуються на використанні доступної та достовірної статистичної інформації, відображають реальні проблеми і досягнення у різних сферах життя українського міста.

На прикладі показників Муніципальної програми сталого розвитку міста я хочу запропонувати наступні індикатори сталого розвитку нашого міста, які реально відображають економічну ситуацію і створюють основу для оцінювання ефективності муніципального менеджменту та досягнутих результатів його сталого розвитку.

Це - якісні і кількісні показники, які охоплюють три важливі складові сталого розвитку міст (економічна, соціальна і екологічна). Вони нададуть повну, вичерпну, достовірну інформацію для подальшого оцінювання і прогнозування, є зрозумілими для усіх зацікавлених сторін [28, 50].

Система якісних індикаторів забезпечить моніторинг динаміки змін у питаннях громадської думки щодо створення й функціонування ОСББ, взаємодію між ОСББ і органом місцевого самоврядування, створення умов для прозорого отримання фінансової допомоги на проведення капітального ремонту багатоквартирних будинків міста Рівного, обізнаність представників ОСББ у механізмі отримання фінансування на ремонтні роботи, прозорість витрачання коштів на потреби громад [28, 50].

До кількісних індикаторів віднесено: кількість зареєстрованих ОСББ, кількість ліквідованих ОСББ, обсяг оприлюднення інформації на офіційних веб-сайтах Виконавчого комітету Рівненської міської ради та управління економіки міста, кількість звернень громад, кількість реалізованих проєктів, розміри фінансування від громад і муніципалітету, кількість людей, що отримали користь [28, 50].

2.3. Аналіз і вдосконалення процесів моніторингу та аналізу сталого розвитку міст

Частиною другою статті 19 Конституції України встановлено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією [20] та законами України.

Я розпочала досліджувати цю тему з Конституції України тому, що вважаю найперше згідно з принципами, визначеними у Порядку денному зі сталого розвитку на період до 2030 року, ухваленому на засідання Генеральної асамблеї ООН 25.09.2019 державами-членами ООН, у тому числі Україною, мали бути створені ефективні системи моніторингу та оцінки даних на місцевому рівні.

Однак цього не відбулося. Водночас питання моніторингу та оцінювання досягнення цілей сталого розвитку в українському законодавчому полі та на практиці на цей час не знайшли свого відображення. Ця проблема, на мій погляд є системною, оскільки оцінювання результатів діяльності органів публічної влади та, зокрема, політики, що ними виробляється, в Україні знаходиться на низькому рівні та здійснюється переважно формально, а подекуди не здійснюється взагалі. Закон України «Про засади державної регуляторної політики» у сфері господарської діяльності» не визначає вимог до критеріїв результативності. Крім того, цим законом не передбачено проведення інтегрованої оцінки соціального, економічного та екологічного впливу регуляторних актів.

Аналізуючи завдання та індикатори їх виконання для України, можна зробити висновок, що встановлені цілі є досить амбітними. Зазначене вимагає не лише значних ресурсів, консолідації зусиль на всіх рівнях, а й ефективної системи формування, реалізації та аналізу політики.

Водночас, як показав аналіз публікацій та наукових досліджень по даній темі, моніторинг та оцінку досягнень ЦСР в період з 2015 по 2018 рік

здійснювали лише науковці та експерти, а на регіональному та місцевому рівнях не забезпечено повсюдну локалізацію цілей сталого розвитку.

Одній цього не можна сказати про місто Рівне, яке має власну політику щодо цілей сталого розвитку, на прикладі показників Муніципальної програми сталого розвитку.

Діючий процес моніторингу включає збір даних щодо ефективності та якості реалізації заходів програми. З метою моніторингу та контролю реалізації заходів програми створений Дорадчий комітет з питань впровадження заходів Муніципальної програми сталого розвитку. Його склад та положення про його роботу затверджені розпорядженням міського голови від 06.12.2019 № 1200-р.

Отримані дані з проведеного моніторингу включаються до інформації, яка щорічно заслуховується на засіданні виконавчого комітету Рівненської міської ради.

РОЗДІЛ 3.

АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРОГРАМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ М. РІВНЕ

3.1. Інформаційна система обліку і аналізу фінансування проектів сталого розвитку міста в рамках Муніципальної програми сталого розвитку міста Рівного

Побудована інформаційна система складається з бази даних, системи управління базою даних і системи візуалізації даних. В якості для створення і роботи з базою даних в роботі використана програма Excel, яка дозволяє працювати з різноманітними системами обліку і базами даних.

Запропонована база даних не є складною, відтак відсутня потреба використовувати більш складніший програмний продукт. Тому використано засіб побудови бази даних – традиційний Excel.

Для візуалізації даних та побудови інтерактивних графіків використано MS Power Ві, який дозволяє читати і відбирати підготовлені показники, дані з Excel і візуалізувати їх у зручному візуальному форматі.

Структура бази даних включає такі реляційні таблиці: 1) джерело фінансування; 2) категорія фінансування; 3) напрям фінансування; 4) ОСББ-ГО ; 5) райони міста.

Було встановлено зв'язки між відповідними змінними: назва напрямку, назва категорії, назва джерела, адреса об'єкта, назва району, і створено головну таблицю «Проекти», саме над якою проводився аналіз.

Між таблицями Категорія фінансування та Напрямок фінансування було встановлено зв'язок за Назвою напрямку, оскільки усі категорії можна було згрупувати за напрямками, до яких вони відносяться.

У таблиці ОСББ-ГО були такі колонки, як Код об'єкта, Назва об'єкта, Адреса об'єкта та Назва району, до якого це об'єднання співвласників багатоквартирного будинку або громадська організації відносилися.

Відповідно, між таблицями ОСББ-ГО та Райони міста було встановлено зв'язок за Назвою району.

Також було встановлено зв'язок між таблицями ОСББ-ГО, Джерело фінансування, Категорія фінансування і головною таблицею Проекти.

У таблиці Проекти було виділено такі змінні:

- Назва джерела.
- Назва категорії.
- Назва об'єкта.
- Рік.
- Сума.

І саме для цього було побудовано відповідні зв'язки:

1) Назва напрям (Категорія фінансування – Напрямок фінансування), відповідно змінна «Назва категорії» з таблиці Категорія фінансування була зв'язана з таблицею «Напрямок фінансування».

2) Назва категорії (Категорія фінансування – Проекти). Таким чином нам вдалося пов'язати записи з таблиці Проекти з таблицею Напрямок фінансування, і завдяки цьому проводити аналіз за параметрами Категорія фінансування та Напрямок фінансування.

3) Назва джерела (Джерело фінансування – Проекти). Цей зв'язок дозволив проводити категоріалізацію за параметром Джерело.

4) Назва об'єкту (Проекти – ОСББ-ГО), відповідно кожен запис з таблиці Проекти був пов'язаний з записом у таблиці ОСББ-ГО, що дозволяло отримувати інформацію про адресу та район міста відповідного об'єкту.

5) Назва району (Райони міста – ОСББ-ГО). Завдяки цьому усі записи з таблиці Проекти були пов'язані з параметром Район міста, це дозволило проводити аналіз за різними районами Рівного.

Структура бази даних, створеної для аналізу, наступна згідно з рис. 3.1.

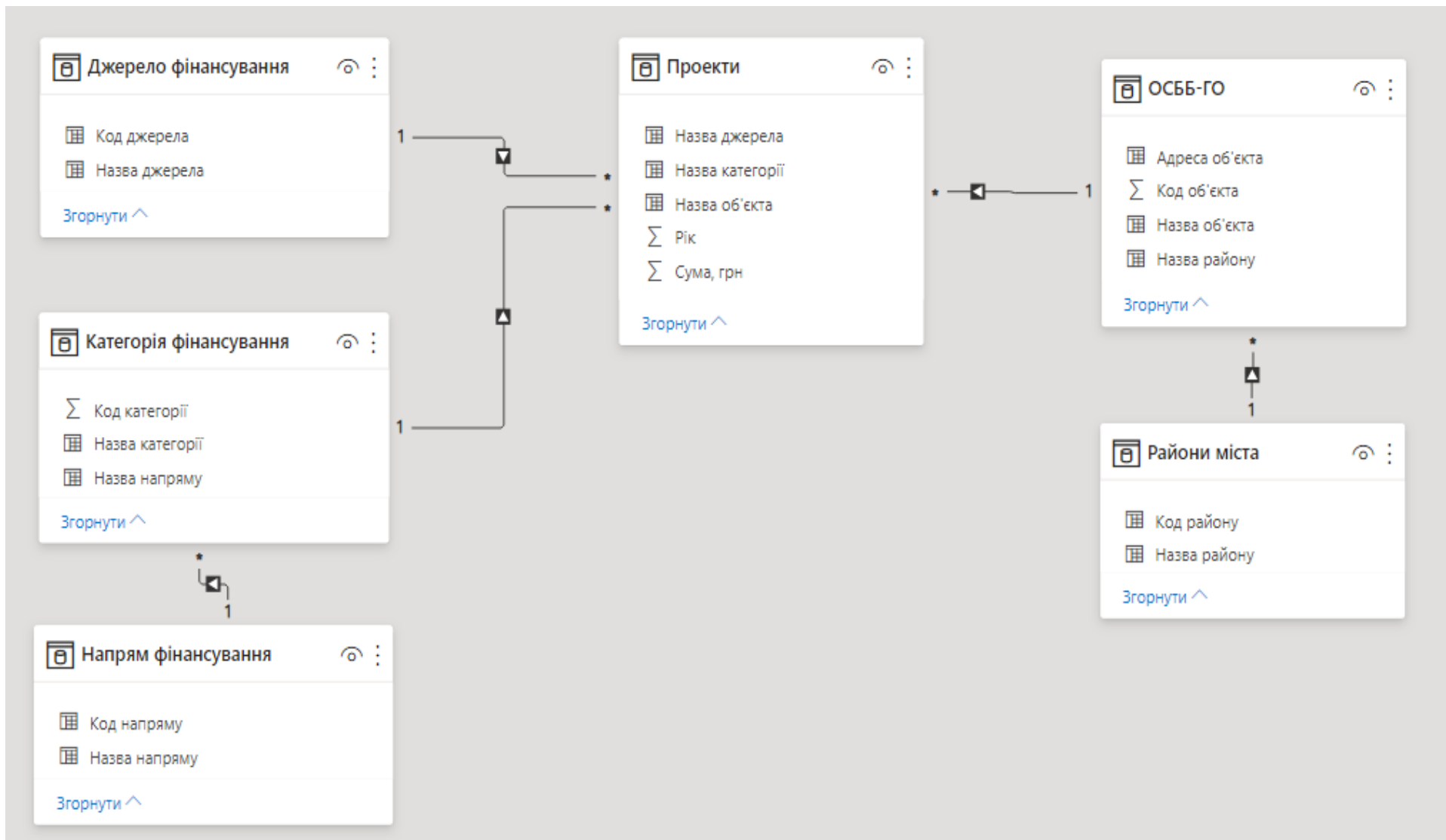
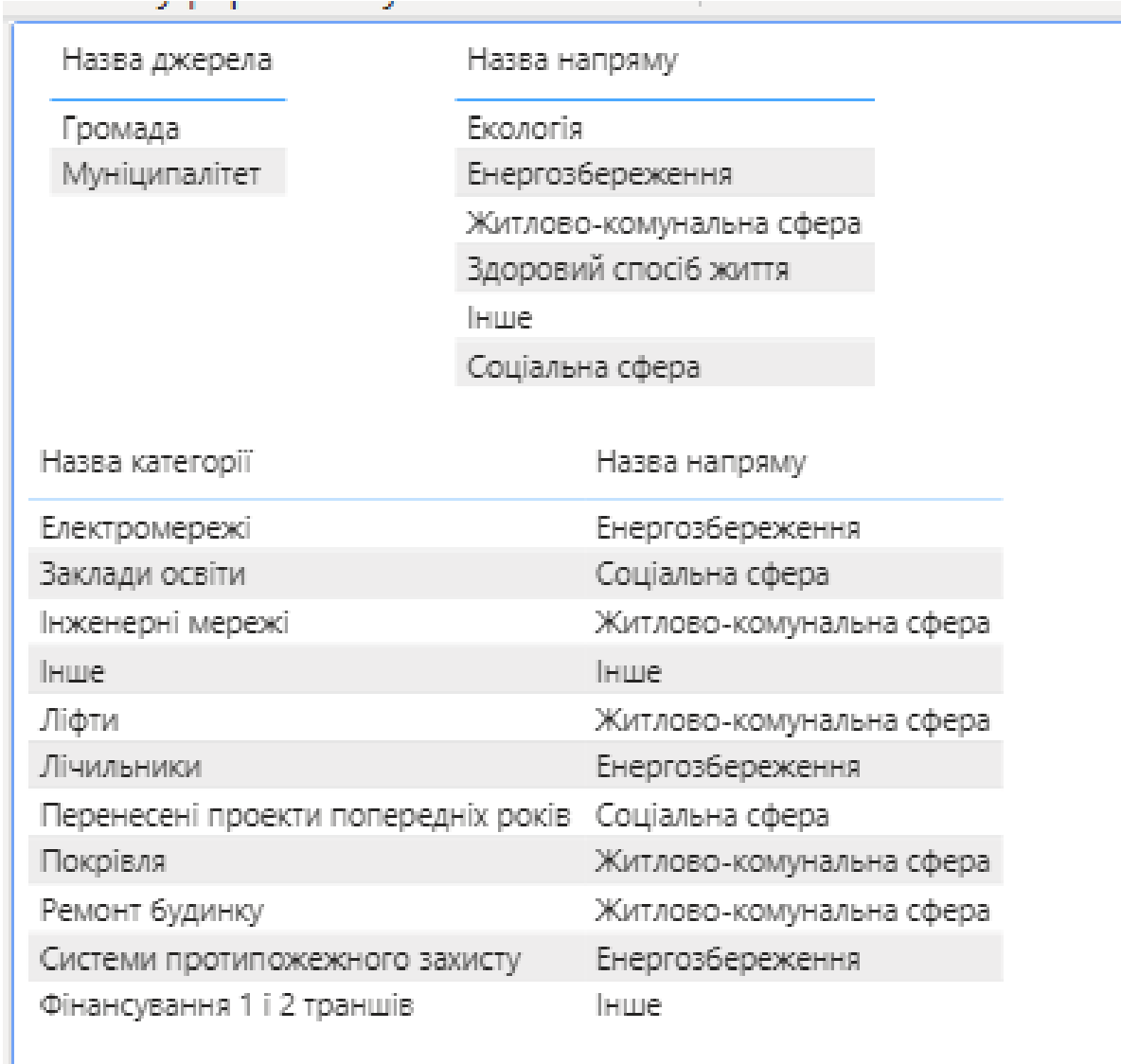

Рис. 3.1. Структура бази даних, створеної для аналізу

3.2. Особливості візуалізації використання коштів на реалізацію заходів Муніципальної програми сталого розвитку м. Рівного в рамках інформаційної системи

Візуалізація показників виконання Муніципальної програми сталого розвитку міста виконана шляхом використання програмного продукту Microsoft – Power BI (додається).

Спочатку було створено таблиці

Назва джерела	Назва напрямку
Громада	Екологія
Муніципалітет	Енергозбереження
	Житлово-комунальна сфера
	Здоровий спосіб життя
	Інше
	Соціальна сфера

Назва категорії	Назва напрямку
Електромережі	Енергозбереження
Заклади освіти	Соціальна сфера
Інженерні мережі	Житлово-комунальна сфера
Інше	Інше
Ліфти	Житлово-комунальна сфера
Лічильники	Енергозбереження
Перенесені проекти попередніх років	Соціальна сфера
Покрівля	Житлово-комунальна сфера
Ремонт будинку	Житлово-комунальна сфера
Системи протипожежного захисту	Енергозбереження
Фінансування 1 і 2 траншів	Інше

Рис. 3.2. Таблиці, побудовані для першого аналізу

Назва категорії	Назва напрямку	Назва джерела	Назва категорії	Назва об'єкта	Рік	Сума, грн
Електромережі	Енергозбереження	Громада	Електромережі	«Водограй 42» ОСББ	2017	346 640,00
Електромережі	Енергозбереження	Громада	Електромережі	«Водограй 42» ОСББ	2019	394 720,00
Електромережі	Енергозбереження	Громада	Електромережі	«Дружба» ЖБК	2018	68 777,00
Електромережі	Енергозбереження	Громада	Електромережі	«Князь» ОСББ	2018	700 964,00
Електромережі	Енергозбереження	Громада	Електромережі	«Розвиток-Рівне» ОСББ	2019	234 422,00
Електромережі	Енергозбереження	Громада	Електромережі	«Шевченка, 26» ОСББ	2017	15 450,00
Електромережі	Енергозбереження	Громада	Електромережі	ОСББ «Соборна 108»	2019	95 317,00
Електромережі	Енергозбереження	Муніципалітет	Електромережі	«Водограй 42» ОСББ	2017	796 254,00
Електромережі	Енергозбереження	Муніципалітет	Електромережі	«Водограй 42» ОСББ	2019	592 080,00
Електромережі	Енергозбереження	Муніципалітет	Електромережі	«Дружба» ЖБК	2018	127 290,00
Електромережі	Енергозбереження	Муніципалітет	Електромережі	«Князь» ОСББ	2018	794 886,00
Електромережі	Енергозбереження	Муніципалітет	Електромережі	«Розвиток-Рівне» ОСББ	2019	351 631,00
Електромережі	Енергозбереження	Муніципалітет	Електромережі	«Шевченка, 26» ОСББ	2017	36 050,00
Електромережі	Енергозбереження	Муніципалітет	Електромережі	ОСББ «Соборна 108»	2019	142 975,00
Заклади освіти	Соціальна сфера	Громада	Заклади освіти	«Ідилія» ОСББ	2019	121 346,00
Заклади освіти	Соціальна сфера	Громада	Заклади освіти	«Пролісок-Рівне» ОСББ	2019	526 400,00
Усього						194 155 588,60

Рис. 3.4. Головна таблиця «Проекти», з якої будувалися графіки стовпчаста діаграма та діаграма

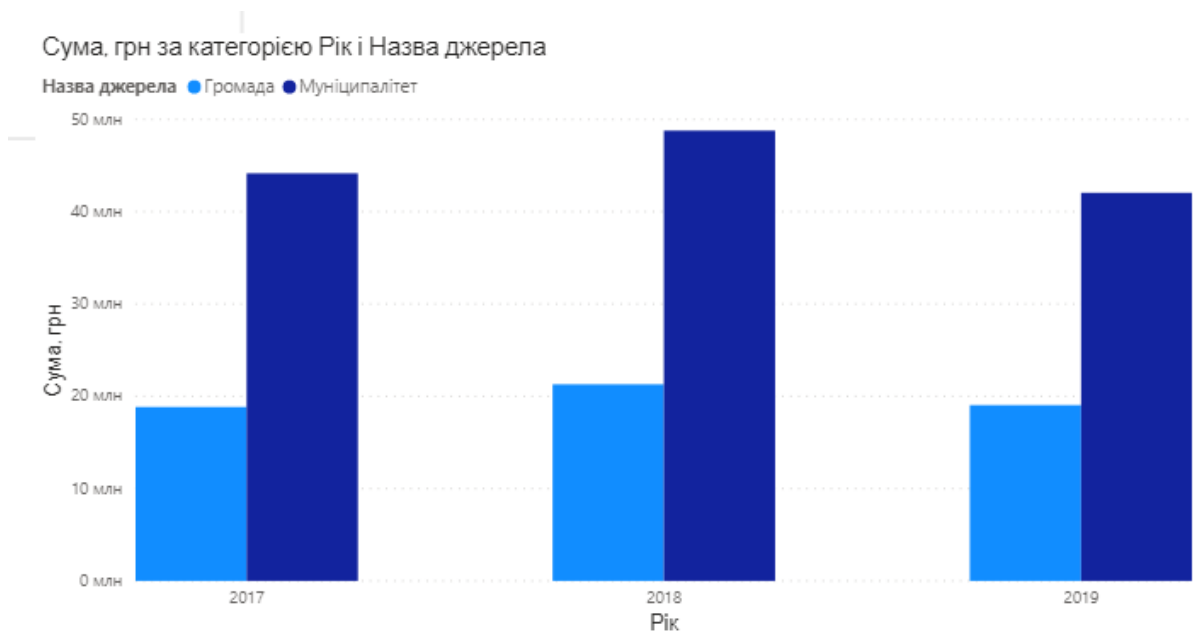

Рис. 3.4. Стовпчаста діаграма, що показує суму виділених коштів за роками та джерелом фінансування

Таким чином можливо спостерігати на графіку як змінювалася сума фінансування по роках, а також суму фінансування громадою і муніципалітетом по роках.

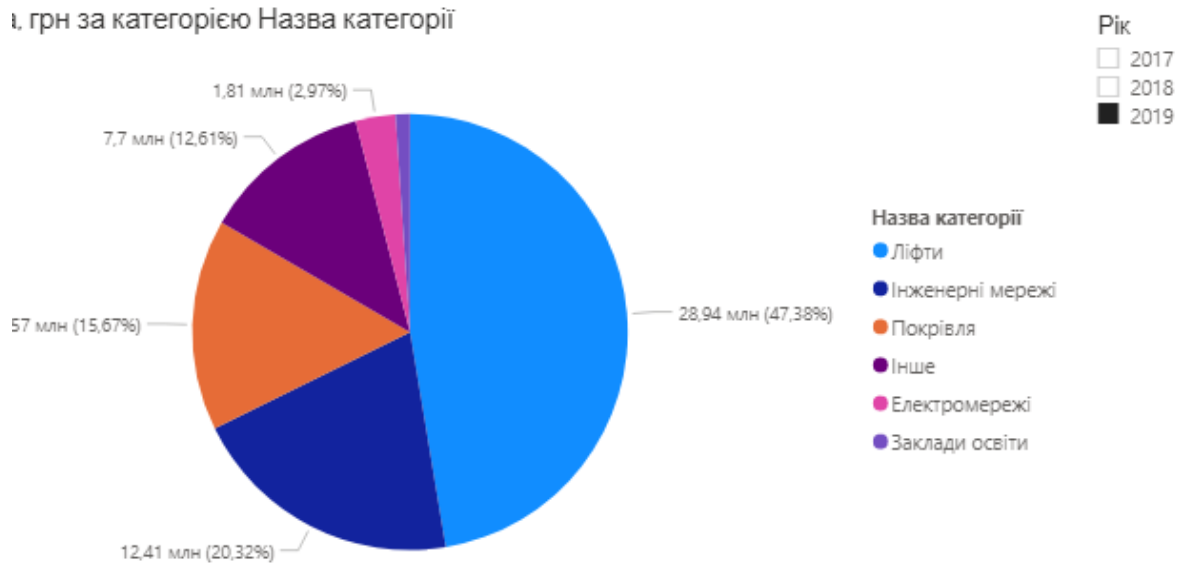

Рис. 3.5. Діаграма за категоріями, побудована відповідно до таблиці з даними, використовуючи роздільник

Створений роздільник, який ділить записи за роками і створено секторну діаграму, яка показує яку частину коштів було виділено на які категорії і відповідно секторна діаграма змінюється коли обирається значення у роздільнику.

Назва джерела	Назва категорії	Назва об'єкта	Рік	Сума, грн
Громада	Покрівля	ЖБК «Іскра»	2017	17 027,00
Громада	Покрівля	ОСББ	2019	473 971,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Зелений гай-2»	2018	720 673,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Марка Вовчка 29»	2018	343 975,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Мельника-4»	2018	160 927,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Пролісок-Рівне»	2018	657 463,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Р.Шухевича 4»	2018	176 111,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Рівне-Швейник»	2018	264 359,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Шухевича-20»	2018	163 915,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Адама Міцкевича, 7»	2018	114 345,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Аристон»	2019	440 438,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Буковина»	2018	544 923,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Вербова 46»	2019	344 204,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Вершина»	2017	53 938,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Весняна флора»	2017	46 135,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Волошка 62 А»	2019	699 982,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Гайдамацьке»	2018	689 348,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Галицького 6»	2019	381 870,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Дворецьке»	2018	354 169,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Директорії-6»	2019	519 954,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Дружне»	2019	248 838,78
Громада	Покрівля	ОСББ «Жовтень»	2017	219 207,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Замкове-1»	2018	342 454,00
Громада	Покрівля	ОСББ «Кавказька 1»	2019	519 954,00
Усього			179590	29 966 800,71

Назва категорії

- (Пусто)
- Електромережі
- Заклади освіти
- Інженерні мережі
- Інше
- Ліфти

Рис. 3.6. Таблиця з даними та роздільник з категоріями

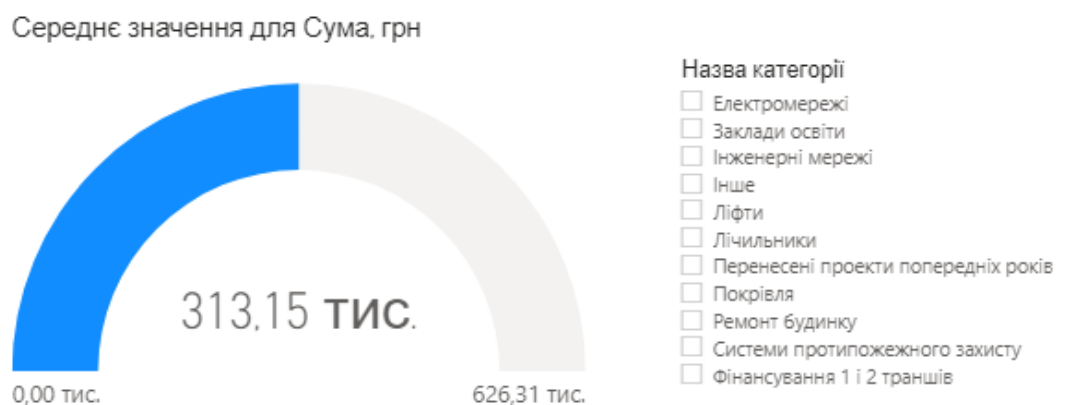

Рис.3.7. Індикатор середнього значення, побудований з таблиці з даними, використовуючи роздільник за категоріями

За допомогою візуалізації – індикатор показано середнє значення виділених коштів на проект, а за допомогою роздільника можна визначити середнє значення відповідно до кожної категорії.

Назва категорії	Назва об'єкта	Рік
Електромережі	«Водограй 42» ОСББ	2017
Електромережі	«Водограй 42» ОСББ	2019
Електромережі	«Дружба» ЖБК	2018
Електромережі	«Князь» ОСББ	2018
Електромережі	«Розвиток-Рівне» ОСББ	2019
Електромережі	«Шевченка, 26» ОСББ	2017
Електромережі	ОСББ «Соборна 108»	2019
Заклади освіти	«Ідилія» ОСББ	2019
Заклади освіти	«Пролісок-Рівне» ОСББ	2019
Заклади освіти	«Шкільна сім'я» ГО	2017
Заклади освіти	ГО «Денниця»	2018
Інженерні мережі	«Акцент» ОСББ	2017
Інженерні мережі	«Богоявленська 4А» ОСББ	2017
Інженерні мережі	«Бузковий цвіт» ОСББ	2018
Інженерні мережі	«Буковина» ОСББ	2017
Інженерні мережі	«В. Дивізії 11-Б» ОСББ	2018
Інженерні мережі	«Венера+» ОСББ	2018
Інженерні мережі	«Вербова-2» ОСББ	2019
Інженерні мережі	«Вишневий двір» ОСББ	2018
Інженерні мережі	«Відінська 15» ОСББ	2019

Рис. 3.8. Таблиця, що використовувалася для наступної візуалізації

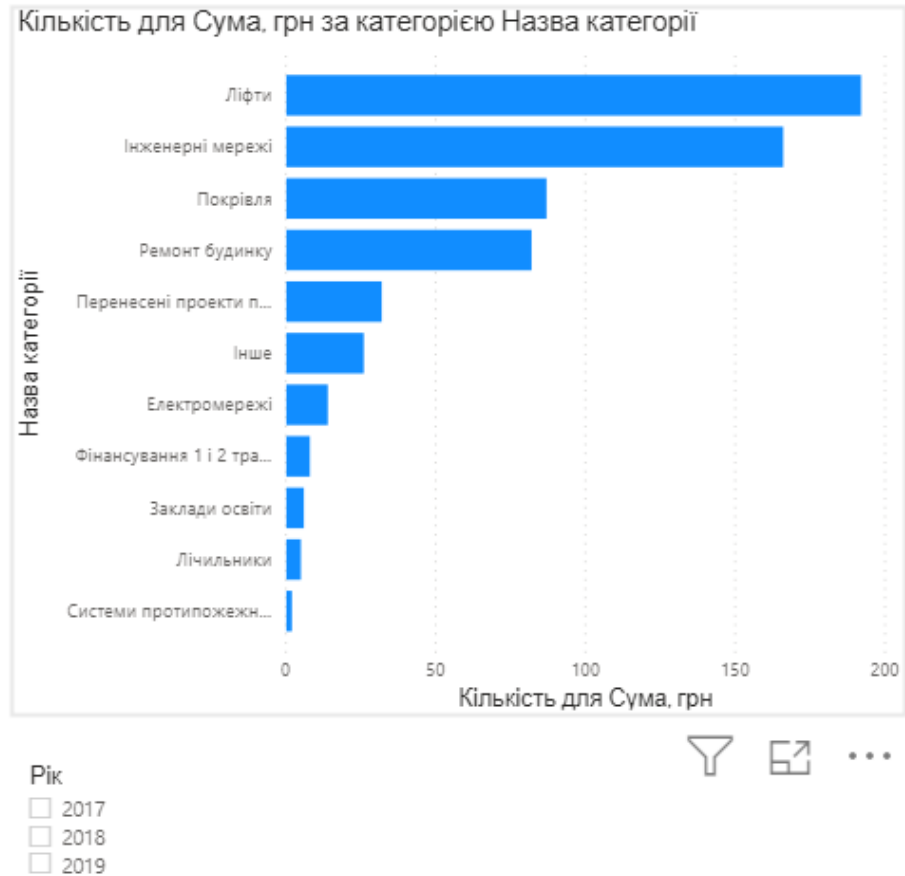

Рис. 3.9. Звичайна гістограма, що показує кількість проектів за назвою категорії та вибирає дані, використовуючи роздільник за роком

Назва об'єкта	Рік	Сума, грн	Назва району
«Агава» ОСББ	2017	1 163 336,00	Льонокомбінат
«Адама Міцкевича, 7» ОСББ	2018	326 698,00	Центральний
«Акцент» ОСББ	2017	804 331,00	Ювілейний
«Акцент» ОСББ	2018	766 520,81	Ювілейний
«Альфа» ОСББ	2019	765 905,00	Центральний
«Аристон» ОСББ	2019	1 101 093,00	Боярка
«Арсен» ОСББ	2018	902 425,54	Північний
«Арсен» ОСББ	2019	662 987,61	Північний
«Бастилія» ОСББ	2017	715 649,00	Ювілейний
«Богоявленська 4А» ОСББ	2017	924 061,00	Басів Кут
«Богоявленська 4А» ОСББ	2018	303 530,00	Басів Кут
«Будівельник 9-а» ОСББ	2017	532 614,53	Центральний
Усього		194 155 588,60	

Рис. 3.10. Таблиця, що використовувалася для візуалізації за назвою району

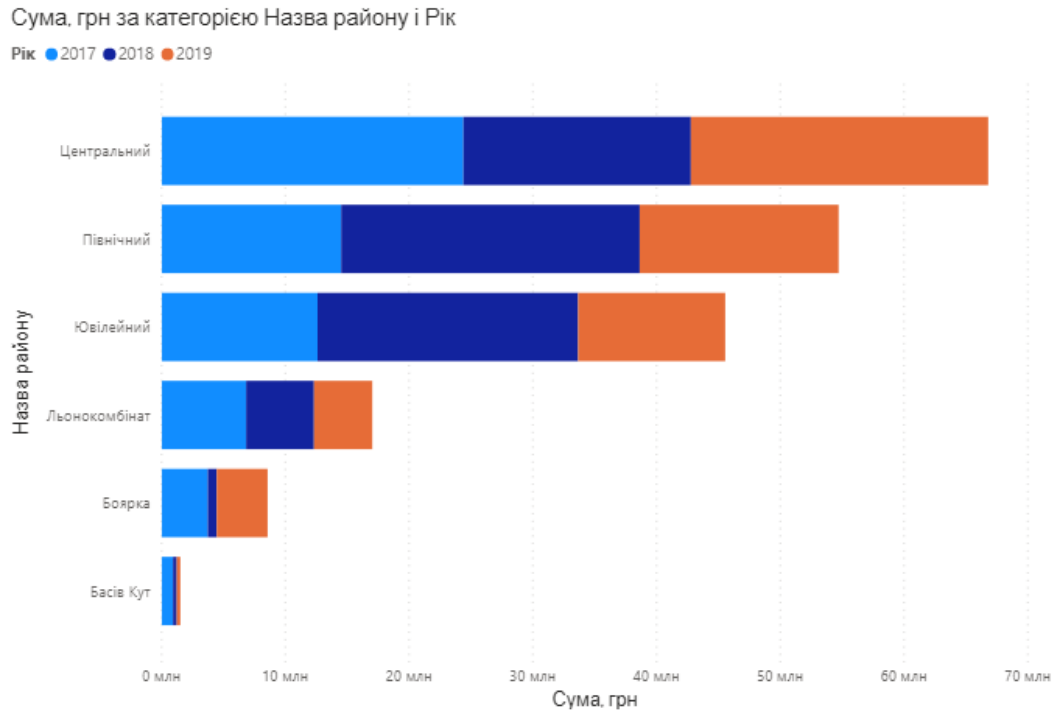

Рис. 3.11. Гістограма з накопиченням за районами та поділом за роками
Розподіл за сумою за різними районами. Побудована гістограма з накопиченням. Показує формування проєктів відповідно до різних районів міста та залежно від року

Рис. 3.12. Кільцева діаграма, що показує кількість проєктів за категорією та роздільник, в якому можна вибрати район міста. Також можна подивитися статистику за районом.

Після побудови графіків та попереднього їх аналізу, також було вирішено побудувати дашборди в програмному забезпеченні Power BI. Для аналізу показників та отримання результатів про перспективи сталого розвитку міста та реалізаціях муніципального проекту було згенеровано наступні дашборди:

1. Аналіз фінансування ОСББ в районах.
2. Аналіз фінансування за напрямками і категоріями.
3. Динаміка фінансування проектів.

Для побудови першого дашборду було використано наступні візуалізації:

- роздільник (фільтр)
- індикатор
- звичайна стовпчаста діаграма
- звичайна гістограма
- секторна діаграма.

Далі на рисунках дані візуалізації будуть описані більш детально.

Для початку було побудовано таблицю з колонками Назва району, Назва об'єкта, Адреса об'єкта, Сума, грн (рис. 3.13).

Назва району	Назва об'єкта	Адреса об'єкта	Сума, грн
Басів Кут	«Богоявленська 4А» ОСББ	Богоявленська, 4а	1 227 591,00
Басів Кут	«Студбуд» ОСББ	Студентська, 14	284 071,00
Боярка	«Аристон» ОСББ	Пров.Дворецький, 53а	1 101 093,00
Боярка	«Газда» ОСББ	Коперніка, 14	67 109,00
Боярка	«Дубенська 44» ОСББ	Дубенська, 44	1 572 527,24
Боярка	«Керамік-20» ОСББ	Павлюченка, 20	799 463,39
Боярка	«Макарова 10 Рівне» ОСББ	Макарова, 10	713 701,00
Усього			194 155 588,60

Рис. 3.13. Таблиця для дашборду 1 Аналіз фінансування ОСББ в районах.

Після цього було згенеровано візуалізацію «Роздільник», що зображена нижче.

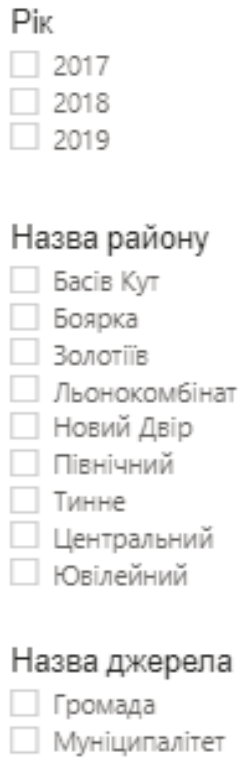

Рис. 3.14 Роздільник, який використовується як фільтр для параметрів Рік, Назва району, Назва джерела.

Рис. 3.15. Звичайна стовпчаста діаграма, що показує суму в грн, що була профінансована, за параметрами Назва району (вісь x) та Назва джерела (темно-синій та блакитний кольори стовпців).

Рис. 3.16. Візуалізація «індикатор», що показує середнє значення суми, що була профінансована відповідно до фільтрів, вибраних у візуалізації «роздільник».

Рис. 3.17. Звичайна гістограма, що показує суму в грн, що була профінансована, категоріалізація відбувається за параметром Назва району.

Сума, грн за категорією Рік і Назва джерела

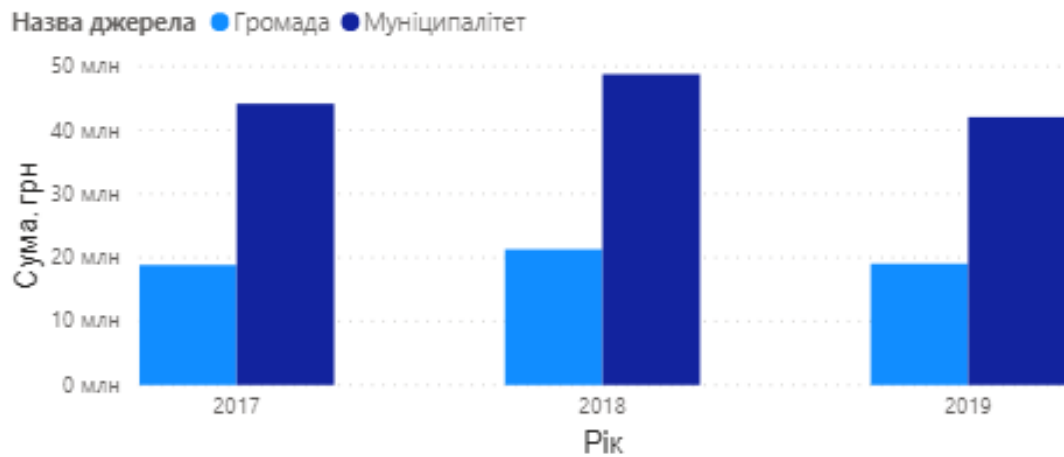

Рис. 3.18. Звичайна стовпчаста діаграма, що показує суму в грн, що була профінансована, за параметрами Рік (вісь x) та Назва джерела (темно-синій та блакитний кольори стовпців).

Сума, грн за категорією Назва району

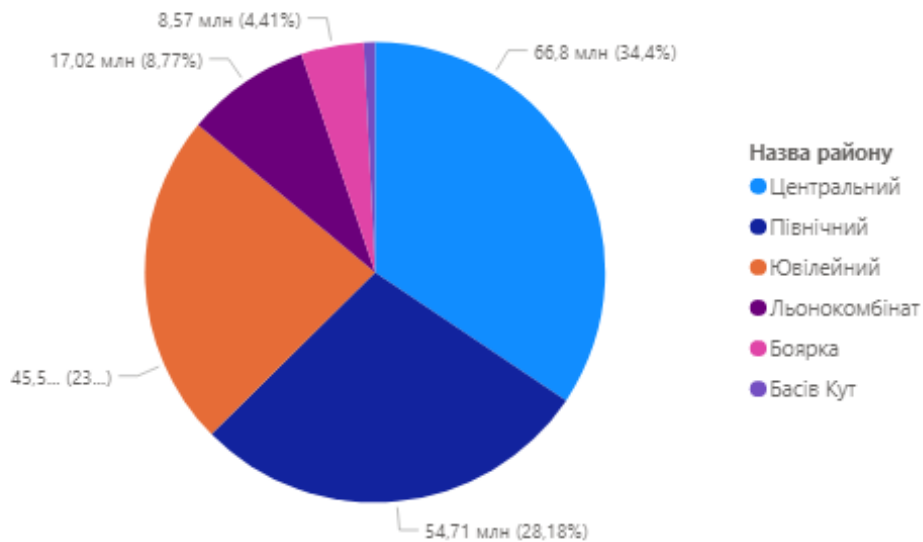

Рис. 3.19. Секторна діаграма, що показує суму в грн, що була профінансована, за параметром Назва району.

Рис. 3.20. Звичайна гістограма, що показує кількість проектів, що було профінансовано та виконано, категоріалізація відбувається за параметром Назва району.

Перший дашборд, згенерований для аналізу виконання програми сталого розвитку міста з використанням інформаційно-аналітичної системи Power BI, зображено на рис. 3.21.

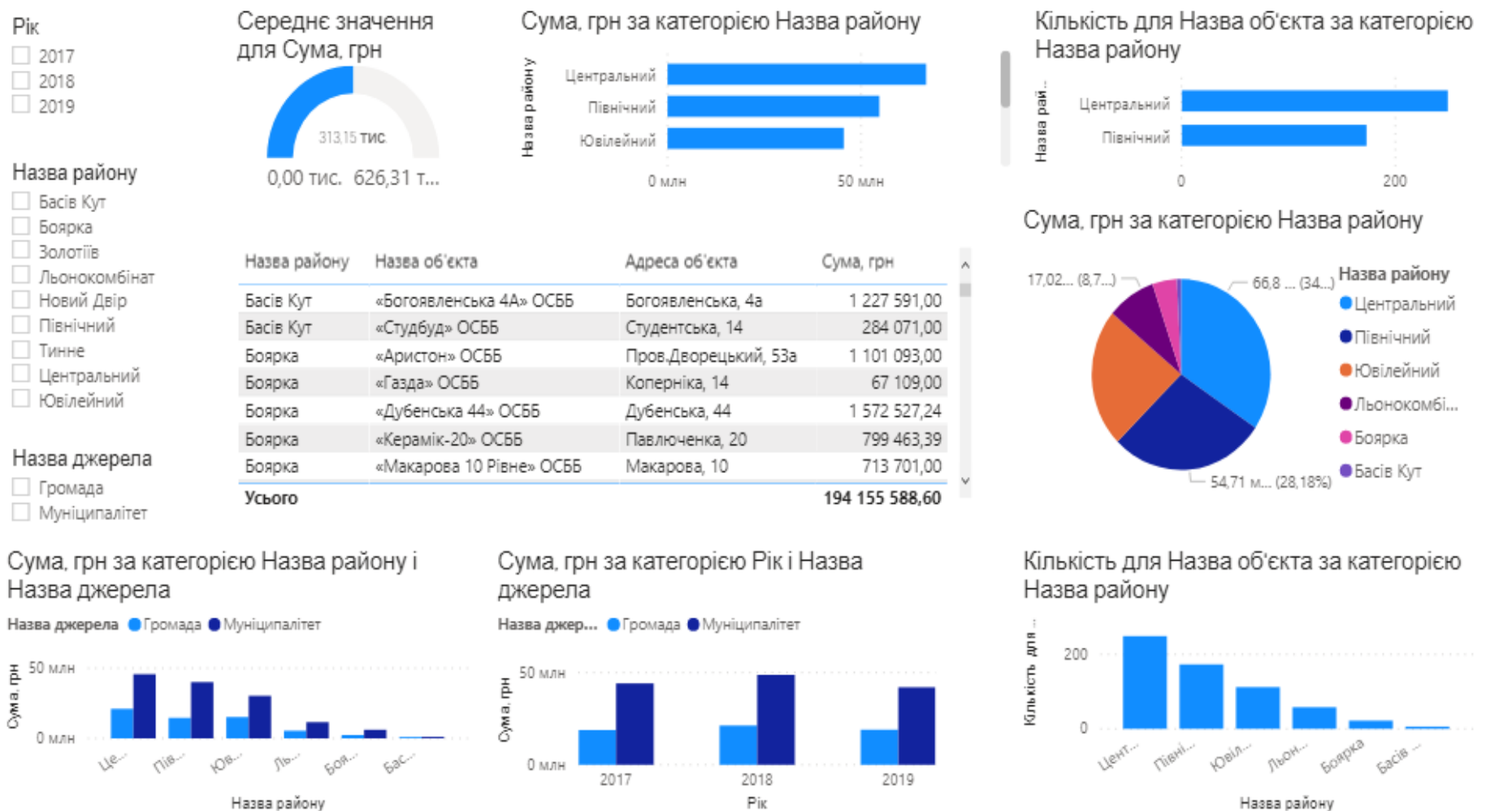

Рис. 3.21. Дашборд 1 «Аналіз фінансування ОСББ в районах»

Для побудови наступного дашборду «Аналіз фінансування за напрямками і категоріями» спочатку було створено таблицю з колонками Назва напрямку, Назва категорії, Рік, Сума, грн.

Назва напрямку	Назва категорії	Рік	Сума, грн
Енергозбереження	Електромережі	2017	1 194 394,00
Енергозбереження	Електромережі	2018	1 691 917,00
Енергозбереження	Електромережі	2019	1 811 145,00
Енергозбереження	Лічильники	2018	1 752 826,00
Енергозбереження	Системи протипожежного захисту	2018	708 000,00
Житлово-комунальна сфера	Інженерні мережі	2017	16 527 212,00
Житлово-комунальна сфера	Інженерні мережі	2018	19 752 020,48
Житлово-комунальна сфера	Інженерні мережі	2019	12 410 637,37
Житлово-комунальна сфера	Ліфти	2017	9 824 192,38
Житлово-комунальна сфера	Ліфти	2018	20 739 799,37
Житлово-комунальна сфера	Ліфти	2019	28 939 738,10
Житлово-комунальна сфера	Покрівля	2017	7 216 769,93
Усього			194 155 588,60

Рис. 3.22. Таблиця для дашборду 2 Аналіз фінансування за напрямками і категоріями.

Для побудови другого дашборду було використано наступні візуалізації:

- роздільник (фільтр)
- індикатор
- звичайна гістограма
- секторна діаграма
- лійка.

Далі на рисунках дані візуалізації будуть описані більш детально.

Було згенеровано візуалізацію «Роздільник» з відповідними фільтрами, що зображена нижче.

Рік 2017 2018 2019

Назва напрямку Екологія Енергозбереження Житлово-комунальна сфера Здоровий спосіб життя Інше Соціальна сфера

Назва категорії Електромережі Заклади освіти Інженерні мережі Інше Ліфти Лічильники Перенесені проекти попере... Покрівля Ремонт будинку Системи протипожежного з... Фінансування 1 і 2 траншів

Рис. 3.23. Роздільник, який використовується як фільтр для параметрів Рік, Назва напрямку, Назва категорії.

Далі аналіз проводився для обох параметрів, і його результати зображені на рисунках нижче.

Рис. 3.24. Звичайна гістограма, що показує суму, що було профінансовано, категоріалізація відбувається за параметром Назва напрямку, також окремими кольорами зображено різні групи параметру Рік.

З цього рисунку можна зробити висновок про те, що категорія «Житлово-комунальна сфера» має найкраще фінансування загалом і найбільше була профінансована у 2017 році. Напрями «Соціальна сфера» та «Енергозбереження» були найкраще профінансовані у 2018 році. Натомість у 2019 році більше фінансувалися проекти, що увійшли до категорії «Інше».

Сума, грн за категорією Назва напрямку

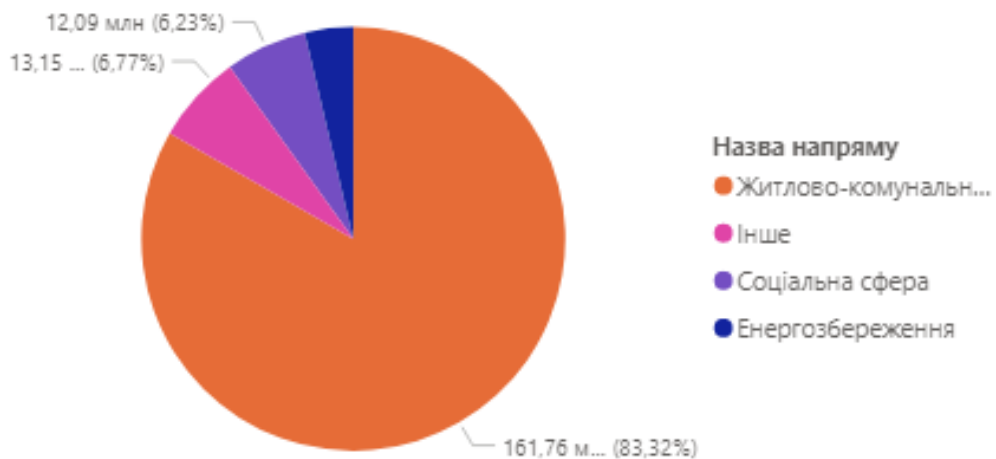

Рис. 3.24. Секторна діаграма, що показує розподіл суми фінансування за напрямками.

Сума, грн за категорією Назва напрямку

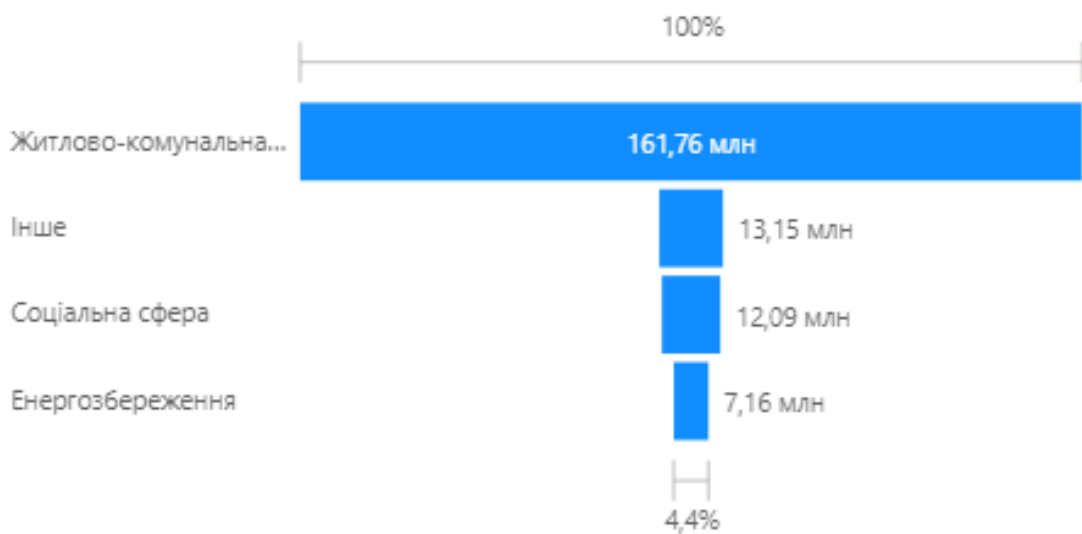

Рис. 3.25. Візуалізація «Лійка» для профінансованих коштів за назвою напрямку.

З цих графіків також видно, що категорія «Житлово-комунальна сфера» була профінансована найбільше.

Подібні графки були побудовані і для іншого параметру, що досліджувався під час побудови дашборду.

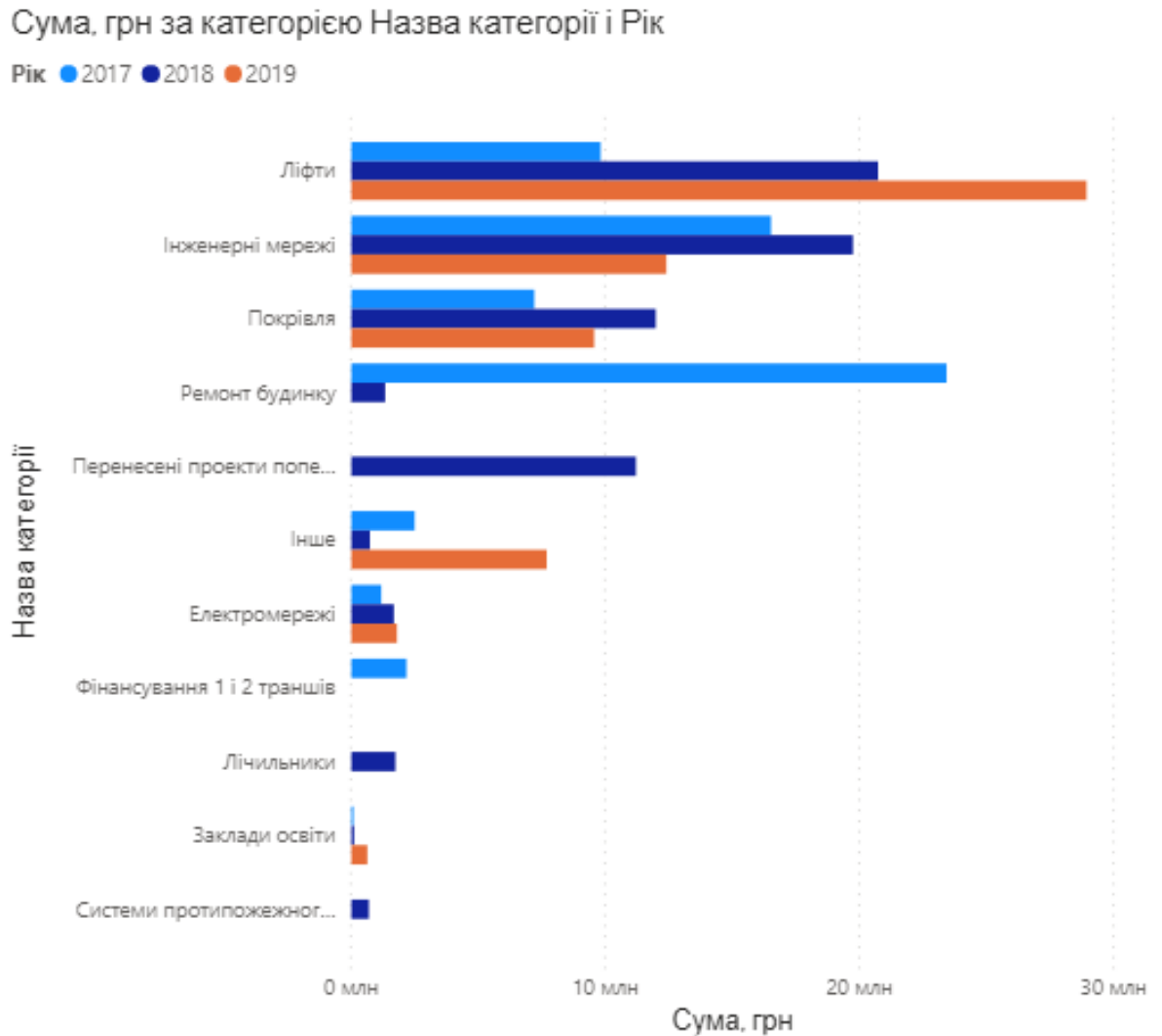

Рис. 3.26. Звичайна гістограма, що показує суму, що було профінансовано, категоріалізація відбувається за параметром Назва категорії, також окремими кольорами зображено різні групи параметру Рік.

З цього рисунку можна зробити декілька висновків:

1. У 2017 році найбільш профінансованою категорією була «Ремонт будинку».
2. У 2018 році коштів, що були витрачені на проекти, що увійшли до категорії «Інженерні мережі» та «Покрівля», було більше, ніж у 2017

чи 2019 році. Також цього року були проекти, які було перенесено на наступний рік.

3. У 2019 було виділено найбільшу суму на об'єкти з категорії «Ліфти», також цього року коштів, виділених на проекти пов'язані з електромережами більше, ніж за попередні роки.

Сума, грн за категорією Назва категорії

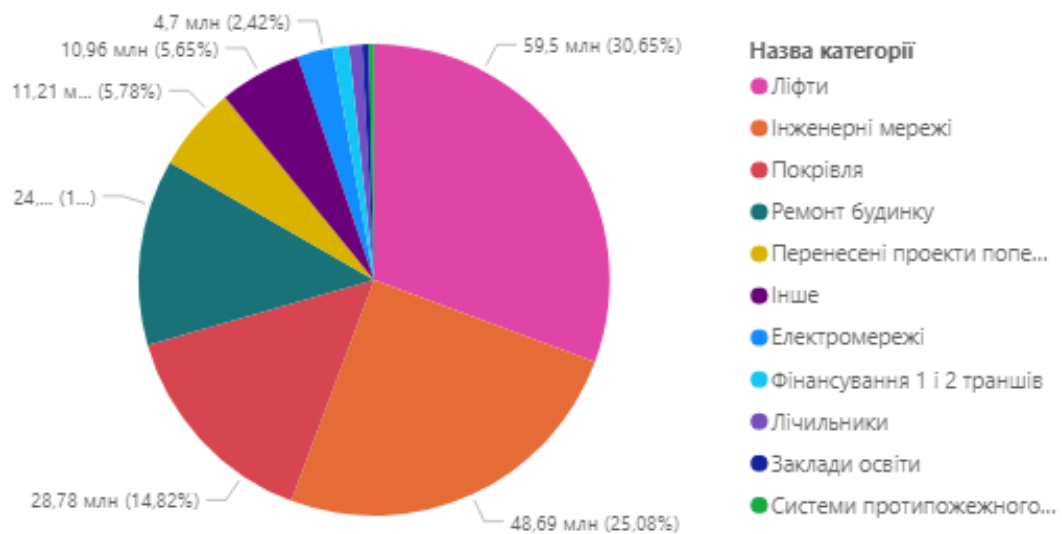

Рис. 3.27. Секторна діаграма, що показує розподіл суми фінансування за категоріями.

З цього графіку видно, що категорія «Ліфти» є тією, на яку було виділено найбільшу кількість коштів.

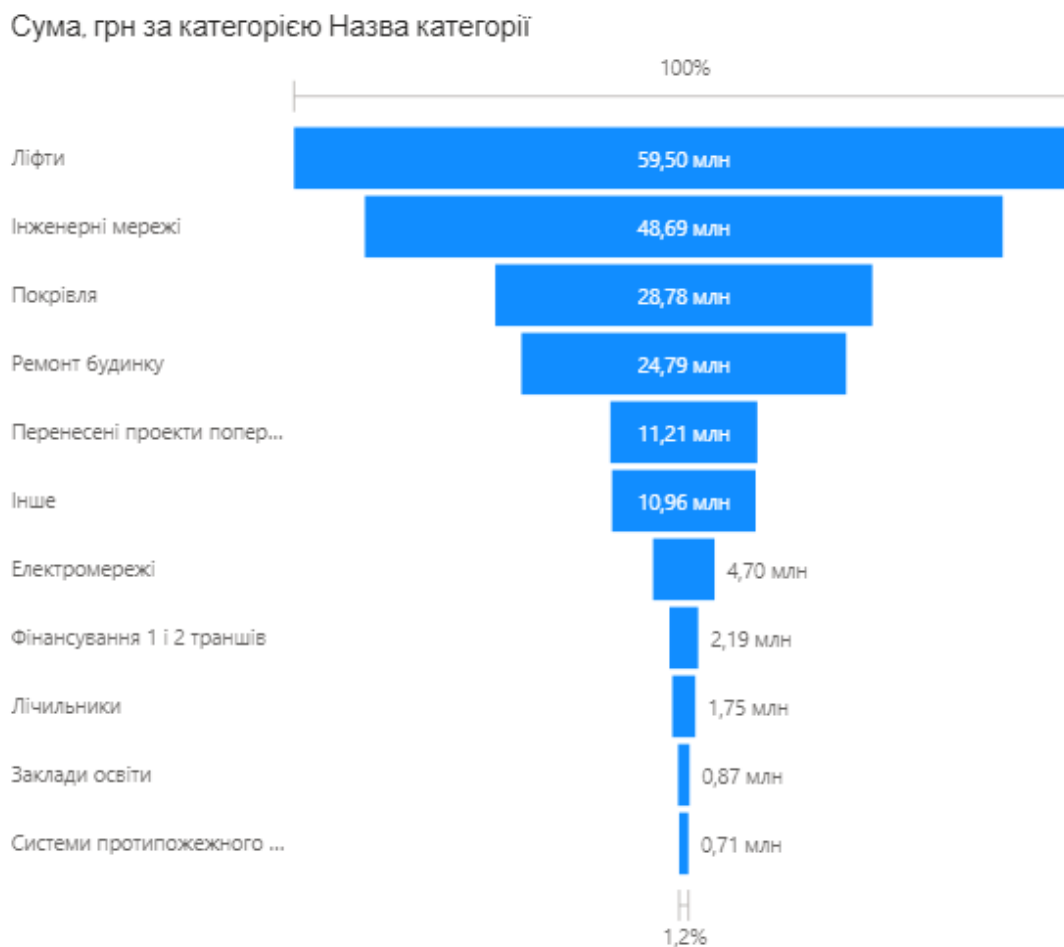

Рис. 3.25. Візуалізація «Лійка» для профінансованих коштів за назвою напрямку.

З цього графіка видно, що між сумами, витраченими на найбільш профінансовану категорію «Ліфти» та найменш профінансовану «Системи протипожежного захисту», є дуже великою – 100% проти 1,2 %.

Другий дашборд, згенерований для аналізу виконання програми сталого розвитку міста за категоріями та напрямками, зображено на рис. 3.26.

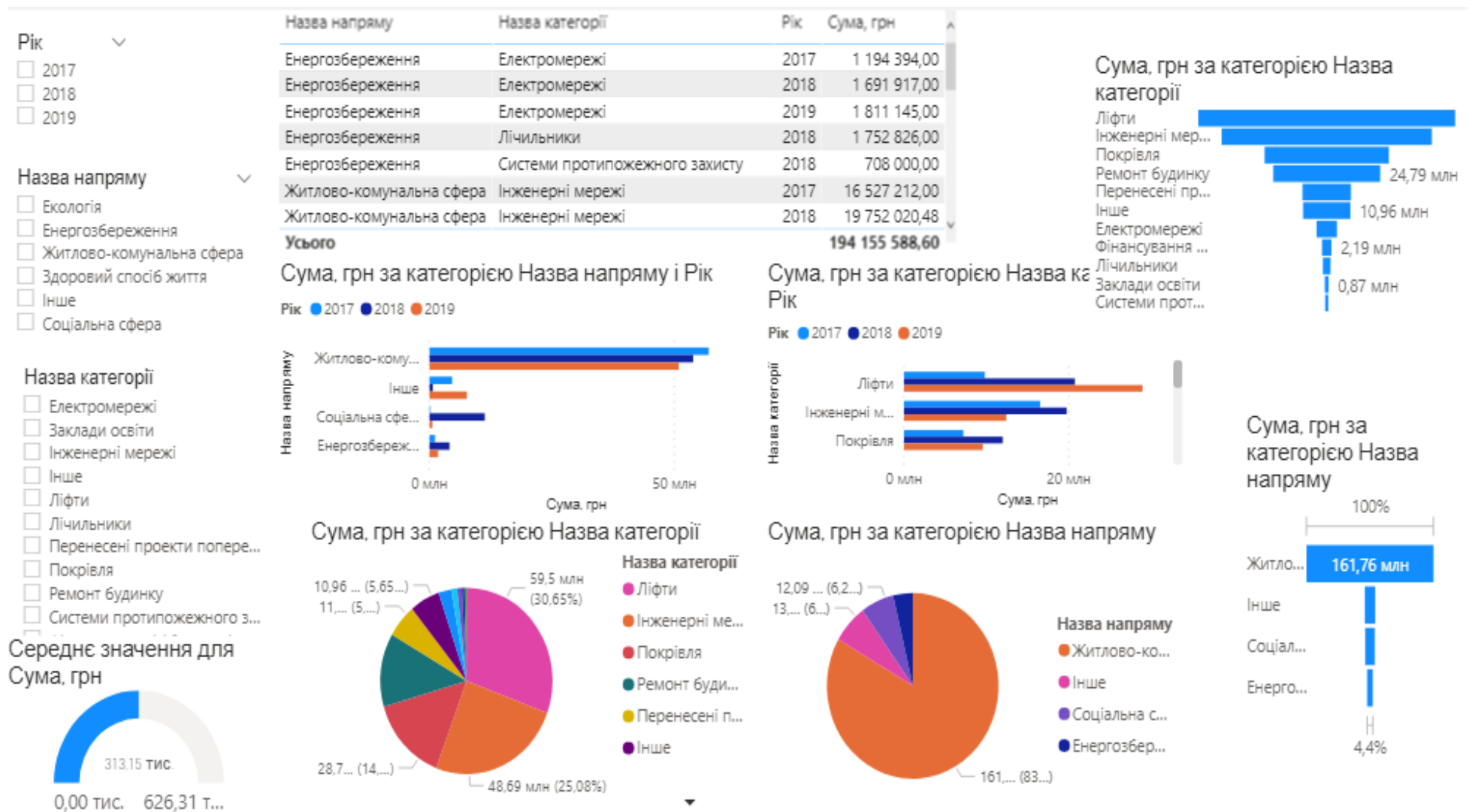

Рис. 3.26. Дашборд 2 «Аналіз фінансування за напрямками і категоріями».

Для побудови наступного дашборду «Динаміка фінансування проектів» спочатку було створено наступні візуалізації:

- роздільник (фільтр)
- індикатор
- стрічкова діаграма
- діаграма водоспаду
- звичайна стовпчаста діаграма.

Рік 2017
 2018
 2019

Назва напрямку Екологія
 Енергозбереження
 Житлово-комунальна с...
 Здоровий спосіб життя
 Інше
 Соціальна сфера

Назва категорії Електромережі
 Заклади освіти
 Інженерні мережі
 Інше
 Ліфти
 Лічильники
 Перенесені проекти попередні...
 Покрівля
 Ремонт будинку
 Системи протипожежного зах...
 Фінансування 1 і 2 траншів

Назва джерела Громада
 Муніципалітет

Рис. 3.27. Роздільник, який використовується як фільтр для параметрів Рік, Назва напрямку, Назва категорії, Назва джерела.

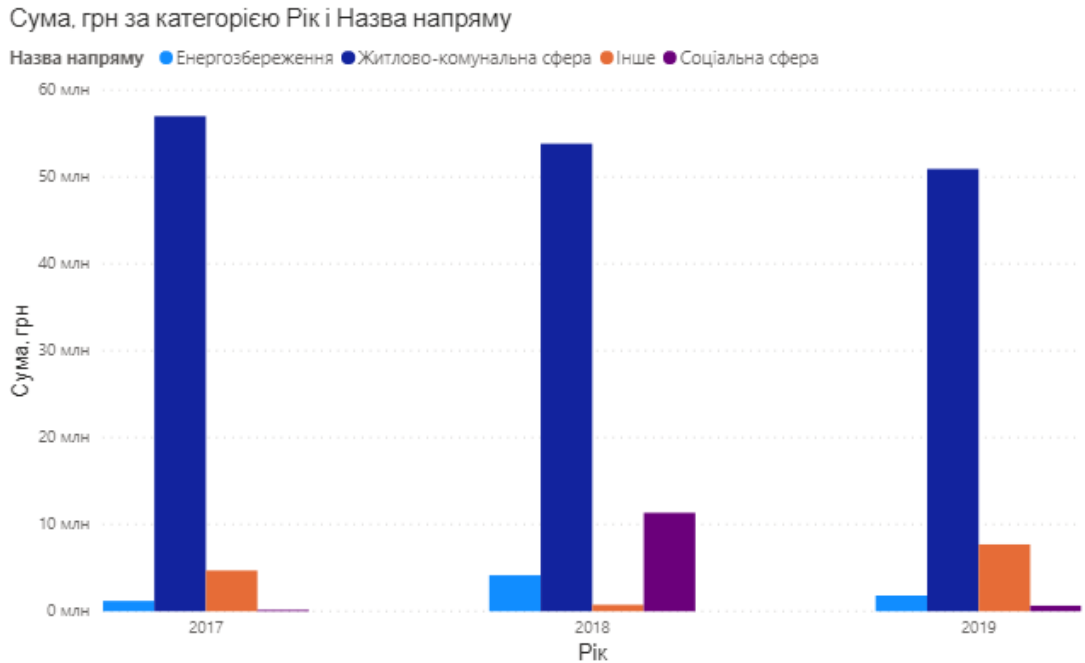

Рис. 3.28. Звичайна стовпчаста діаграма суми, грн за категоріями Рік і Назва напрямку.

Ця діаграма показує суму, що була профінансована, і ми можемо бачити, що дані категоріалізовано за параметрами Рік (на рисунку – вісь x) та Назва напрямку (зображено різними кольорами стовпців).

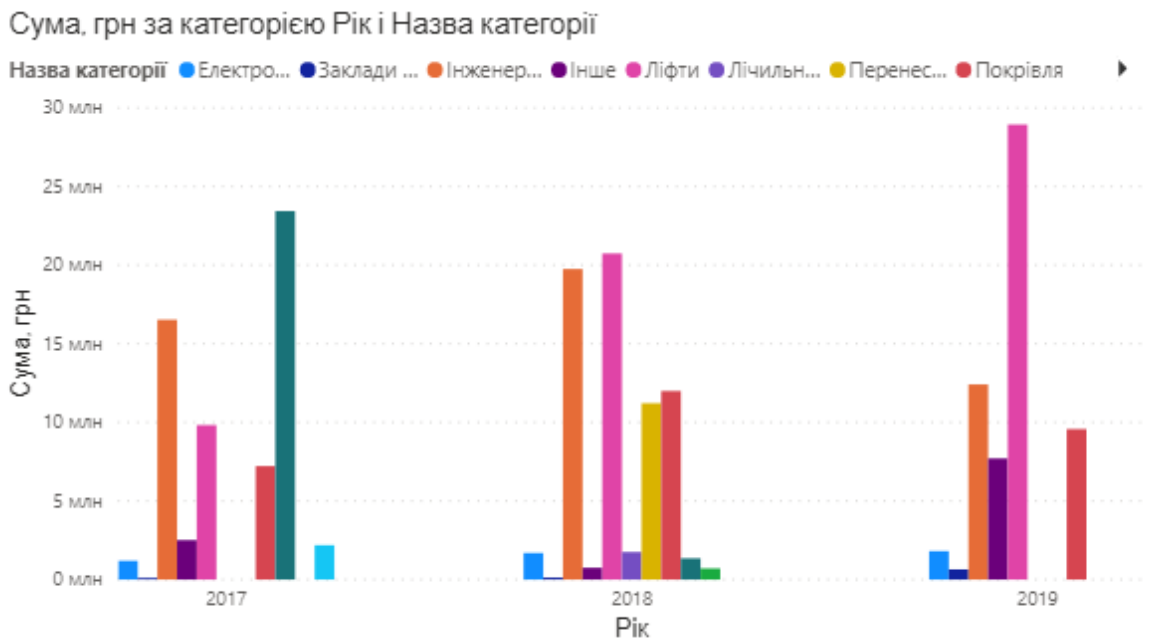

Рис. 3.29. Звичайна стовпчаста діаграма суми, грн за категоріями Рік і Назва категорії.

На цій діаграмі ми можемо бачити динаміку зміни фінансування залежно від категорії фінансування (зображено різними кольорами стовпців на графіку), на осі x – параметр Рік.

Рис. 3.30. Звичайна стовпчаста діаграма суми, грн за категоріями Рік і Назва джерела.

Ця діаграма показує динаміку фінансування, оскільки дані категоріалізовано за параметрами Рік (на рисунку – вісь x), також можемо бачити, як змінювалася динаміка фінансування залежно від параметру Назва джерела (зображено синім та блакитним кольорами стовпців).

Як видно з цього графіка, порівняно з 2018 роком, фінансування за рахунок громади залишилося таким самим, натомість муніципалітетне фінансування зменшилося у 2019 році.

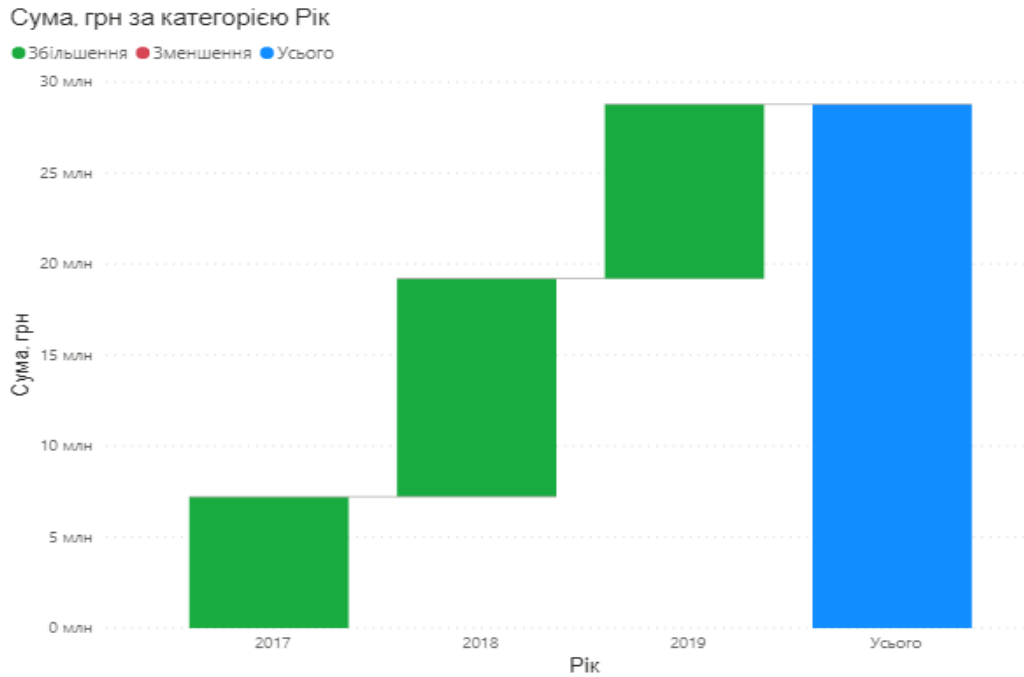

Рис. 3.31. Діаграма водоспаду для суми фінансування залежно від року.

Як видно з цього графіку, динаміка фінансування проектів є позитивною, оскільки ми бачимо збільшення з кожним роком. Також з цієї діаграми видно, що зріст суми, виділеної на муніципальні проекти, у 2018 році був більшим, ніж у 2019.

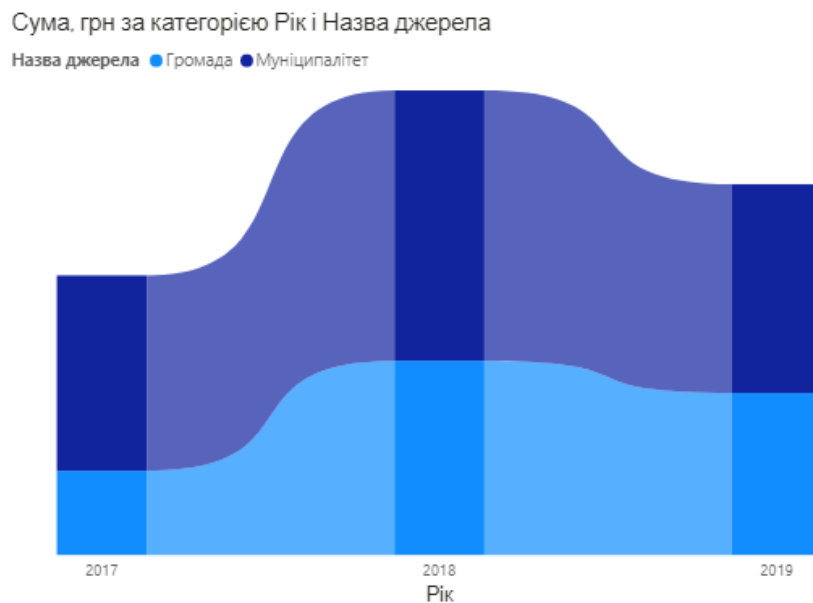

Рис. 3.32. Стрічкова діаграма, що показує динаміку фінансування залежно від назви джерела (зображено різними кольорами на графіку).

Ця діаграма є інформативною та схожа за наповненням до діаграми, що зображена на рис. 3.30. Вона також показує динаміку фінансування, дані категоріалізовано за параметрами Рік (на рисунку – вісь x), і також бачимо, як змінювалася сума, виділена на виконання проектів, залежно від джерела.

Третій дашборд, який було згенерований в рамках роботи для аналізу динаміки фінансування проектів програми сталого розвитку, зображено на рис. 3.33.

Рис. 3.33. Дашборд 3 «Динаміка фінансування проектів»

3.3. Пропозиції щодо нарощування потенціалу сталого розвитку міста, визначення нових можливостей розвитку території, бізнесу, умов проживання населення

На мою думку, наростити потенціал сталого розвитку міста, визначити нові можливості розвитку території, бізнесу, умов проживання населення можливо виключно за рахунок одного – збільшення виробництва у промисловості і споживання, що призведе до збільшення робочих місць та росту податкових надходжень. І лише після цього можна говорити про збільшення доходів громадян – заробітних плат чи пенсій. Бо як слідує з цієї магістерської роботи на прикладі Муніципальної програми сталого розвитку, то як бачимо її реалізація також залежить від рівня доходів громади з врахуванням тієї обставини, що реалізація заходів програми відбувається на умовах співфінансування: кошти міського бюджету і кошти громади (людей).

Як бачимо, амбітні цілі сталого розвитку задекларовані, стратегії діють, інформаційні технології впроваджуються і прогресують у різних сферах життєдіяльності міста, а рівень життя людей погіршується з кожним днем. Тому я зробила такий висновок.

Ще важливо приділяти увагу кадровому забезпеченню посадових осіб місцевого самоврядування. Наприклад, передбачати кошти на професійну підготовку публічних управлінців, орієнтованих на досягнення цілей сталого розвитку.

Що стосується визначення нових можливостей розвитку території, то я б запропонувала наступне.

Останнім часом постійно зростає вартість енергоносіїв, особливо природного газу та пального. Тому актуальною є «зелена» економіка - це економіка з низькими викидами вуглецевих сполук, ефективним використанням природних ресурсів, яка задовольняє по максимуму інтереси всього суспільства. Модель «зеленої» економіки передбачає економічне зростання у поєднанні з екологічною стійкістю. Також важливе значення відіграють впровадження заходів з енергозбереження і енергоефективності.

Ще по суті даної роботи наступна моя пропозиція стосується застосування посадовими особами місцевого самоврядування у своїй роботі, за напрямками роботи, такого програмного продукту для візуалізації даних, як Power Bi.

Нові можливості розвитку території, бізнесу, умов проживання населення доцільно було б розглянути за рахунок збільшення меж міста. Звичайно це питання належить до компетенції центральних органів влади.

Сьогодні в умовах карантину важко визначити пропозиції щодо нарощування потенціалу сталого розвитку міста та визначити нові можливості розвитку території, бізнесу, умов проживання населення.

Однак, я дослідила актуальні на сьогодні та такі, що можуть бути реалізовані на місцях, наступні пропозиції.

1) Шляхом реалізації державної програми «Доступні кредити 5-7-9%», яка пропонує часткову компенсацію процентної ставки за кредитом у гривні у комплексі з механізмом часткових кредитних гарантій для вирішення проблеми браку забезпечення та недостатньої кредитної історії [50].

Програма впроваджується утвореним при Міністерстві фінансів України Фондом розвитку підприємництва (колишній Німецько-український фонд) через мережу банків-партнерів у партнерстві з Мінекономіки та Офісом розвитку малого і середнього підприємництва з метою запобігання виникненню та поширенню, локалізації та ліквідації спалахів епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, а також для запобігання та подолання їх наслідків.

Напрямки за яким надається державна підтримка: розвиток підприємництва, збільшення обсягів виробництва, експорту, імпортозаміщення, високотехнологічного виробництва, енергоефективності, впровадження інновацій, сприяння створенню нових робочих місць та підприємств, поверненню трудових мігрантів до України (компенсація процентів до рівня 5 – 7 – 9 % річних).

2) Шляхом отримання допомоги по частковому безробіттю на період карантину надається центром зайнятості працівникам, в яких оформлені трудові відносини з роботодавцем у разі втрати ними частини зарплати або доходу внаслідок вимушеного скорочення передбаченої законодавством тривалості робочого часу у зв'язку із зупиненням (скороченням) діяльності, а також:

- працівникам, які отримують оплату часу простою відповідно до ст. 113 Кодексу законів про працю України (крім періоду освоєння нового виробництва (продукції));

- працівникам, які перебувають у відпустці без збереження зарплати відповідно до п. 3-1 ч. 1 ст. 25 та ст. 26 Закону України «Про відпустки» (крім осіб, які отримують пенсію);

- фізичним особам-підприємцям, які є застрахованими особами (крім осіб, які отримують пенсію) та не отримують допомогу по частковому безробіттю на період карантину як працівник.

Допомогу по частковому безробіттю можуть отримати представники малого та середнього бізнесу, які зупинили або ж скоротили діяльність через карантин та сплачували ЄВ упродовж 6 місяців, що передували даті зупинення чи скорочення діяльності.

Право на допомогу не мають працівники, які отримують пенсію або працюють у роботодавця за сумісництвом [50].

3) Шляхом призначення допомоги на дітей і виплати фізичним особам – підприємцям, які обрали спрощену систему оподаткування і належать до 1–2 групи платників єдиного податку, на період з 1 листопада по 31 грудня 2020 року.

Допомога на дітей, призначається одному з батьків (опікуну), з яким постійно проживає дитина, на кожну таку дитину, до досягнення нею 10 річного віку (включно) в розмірі прожиткового мінімуму, встановленого для

дітей відповідних вікових груп станом на 1 січня 2020 року та становить для дітей віком до 6 років – 1779 грн., віком від 6 до 10 років – 2218 грн [50].

4) Шляхом часткової компенсації з міського бюджету відсоткових ставок за кредитами банків, що надаються на реалізацію проєктів на конкурсних засадах суб'єктам малого та середнього підприємництва, які зареєстровані в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, зареєстровані і перебувають на податковому обліку в ГУ ДПС у Рівненській області, здійснюють господарську діяльність на території міста Рівного та сплачують податки до міського бюджету.

Граничний розмір компенсації відсотків не може перевищувати двох облікових ставок НБУ, які діяли на період прийняття рішення конкурсною комісією. Загальна сума компенсації має складати не більше 100,0 тис. грн. в рік на одного позичальника [50].

5) Шляхом фінансової підтримки з міського бюджету підприємців-початківців для реалізації бізнес-ідей, що визнані переможцями конкурсу стартапів.

Граничний розмір фінансової підтримки становить до 50 тис.грн. Сума визначається комісією відповідно до бізнес-плану.

Ще одна дієва пропозиція, пов'язана з особливостями дотримання податкової дисципліни під час карантинних заходів, пов'язаних із поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Це не застосування штрафних санкцій за порушення податкового законодавства, не нарахування пені, мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок тощо [50].

Такі пропозиції, на мою думку, забезпечать в тому числі розвиток людського потенціалу, як рушійної сили .

ВИСНОВКИ

Нова світоглядна парадигма, в основу якої покладено 17 Цілей сталого розвитку, ухвалених на Саміті ООН зі сталого розвитку на період до 2030 року, є політичною та практичною моделлю для всіх країн світу, в тому числі і для України.

Ця модель орієнтована на досягнення оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною. Такий собі, на мою думку, «потрійний підсумок». Вона задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь.

Перехід до сталого розвитку – це процес зміни ціннісних орієнтацій багатьох людей. Визнаними міжнародними фундаментальними цінностями розвитку є свобода, рівність, солідарність, толерантність, повага до природи, спільна відповідальність. Національні цілі сталого розвитку базуються на політичних, економічних, соціальних, екологічних, моральних і культурних цінностях, властивих українському суспільству. Вони визначають спрямованість стратегії на турботу про спільне благо та захист національних інтересів України.

Стратегічне планування, в ідеалі, є неперервним процесом, який, проходячи через різні свої етапи та стадії, забезпечує сталий розвиток громади. Як бачимо, на прикладі міста Рівного діюча стратегія враховує сталий і збалансований розвиток, який гармонізує економічне зростання з соціальною інтеграцією та природнім навколишнім середовищем; адаптацію до змін, гнучкість в управлінні містом; заходи та проекти напроваджені на розвиток громади для покращення її життєдіяльності.

Звичайно, що забезпечення сталого розвитку міста є актуальним, сучасним та доволі складним завданням, вирішення якого залежить від великої кількості факторів, сформованих передумов, численних процесів і елементів,

що обумовлюють можливості функціонування та змін соціально-економічної системи міста.

Забезпечення сталого розвитку міста безпосередньо залежить від стійкості соціально-економічних систем більш високого рівня (наприклад держави), а з іншого боку – сталість міста впливає на можливість реалізації принципів сталого розвитку цих систем та безпосередньо залежить від стійкості усіх складових елементів, що входять до соціально-економічної системи міста (господарюючих суб'єктів, недержавних установ, численних об'єднань різноманітної форми власності та організаційної форми).

Для реалізації визначеного завдання необхідно вирішити достатньо велику кількість питань і передбачити: подолання дисбалансів, які існують в економічній, соціальній, екологічній сферах; побудову мирного та безпечного, соціального згуртованого суспільства з належним управлінням та інституціями; забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства; повну зайнятість населення; високий рівень освіти та охорони здоров'я; стан довкілля, який забезпечуватиме якісне життя та благополуччя теперішнього і майбутніх поколінь; децентралізацію та впровадження регіональної політики, яка передбачає гармонійне поєднання загальнонаціональних і регіональних інтересів; збереження національних культурних цінностей і традицій .

Успішний сталий розвиток міста може бути забезпечений лише за умови системного безперервного використання в управлінській практиці інструментів стратегічного управління та дієвої співпраці трьох секторів – місцевої громади, влади й підприємницьких структур. З іншого боку, стратегічне управління як спільна праця громади над визначенням власного кращого майбутнього та його досягненням ефективно сприяє самоусвідомленню громади та її згуртуванню. Результативність та успішність процесу реалізації визначених стратегічних дій, програм та завдань суттєво залежить від узгодженості позицій різних цільових груп, від рівня їх

зацікавленості та залученості до процесу розробки та реалізації стратегічних цілей і визначення пріоритетів.

Є і проблеми. Зокрема в Україні на законодавчому рівні не вирішеною залишається проблема унормування трактування сутності сталого розвитку й, відповідно, узгодженість нормативно-правових актів із його забезпечення між собою.

Більшість науковців звертає увагу на недостатню увагу державної влади та неефективність засад функціонування системи органів публічного управління та адміністрування на місцевому рівні.

Питання сталого розвитку міста вже набуло пріоритетності. Про це свідчить реалізація діючої у місті Муніципальної програми сталого розвитку. Її переваги очевидні, можливості для її впровадження є (місцеві суб'єкти господарювання - виконавці робіт). Однак я дослідила і недоліки: це зниження платіжної дисципліни населення, зменшення його платоспроможності і відповідно зниження рівня життя населення. Так само знижуються і доходи міського бюджету. Також зростає очевидний розрив між багатими і бідними.

І найголовніше. Звичайно можна багато нарікати і шукати пояснень чому не виконуються ті чи інші завдання в місті.

Я ж хочу запропонувати одну річ – кожному стати агентом змін в рідному місті, впливати на події та ініціювати його перетворення. Можливо бути обраним депутатом місцевої громади чи стати науковцем або відкрити власний бізнес, а можливо навіть і контролювати владу. Головне, щоб не тільки критикувати.

Хому відмітити ще таку цікаву особливість Муніципальної програми сталого розвитку, яка підтверджує, що сталий розвиток – це не лише концепція, а і цінність.

Наприклад, капітально відремонтувавши багатоквартирний будинок з залученням коштів міського бюджету, окрім своїх власних, співвласник тим самим підвищує вартість свого помешкання, тобто інвестує у майбутнє. Ось тут прослідковується зв'язок, зокрема підтримуючи сталий розвиток зараз або

працювати заради нього, означає також з повагою ставитися до потреб майбутніх поколінь, незважаючи на те, що майбутні покоління знаходяться далеко в часі та просторі.

Сталий розвиток повинен бути прозорим, щоб допомогти нам вибрати своє майбутнє.

Дане дослідження може бути, на мою думку, рекомендоване для врахування у роботі виконавчого органу Рівненської міської ради – Управління економіки міста, відповідального розробника і виконавця заходів Муніципальної програми сталого розвитку, зокрема у частині впровадження заходів для візуалізації даних на прикладі інструмента бізнес-аналітики Power Ві (розділ 3 цієї роботи).

Дані для досліджень достовірні, отримані з офіційного сайту Управління економіки міста <https://economy.rv.ua/>, як і якісні та кількісні показники виконання програми, як об'єкта дослідження.

Підсумовуючи вищевикладене та за результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки, що відповідають пунктам цієї роботи, а саме:

1. Для досягнення сталого розвитку надзвичайно важливо гармонізувати три основні елементи: економічне зростання, соціальну інтеграцію та охорону навколишнього середовища. Ці елементи взаємопов'язані, і всі вони мають вирішальне значення для добробуту окремих людей та суспільства. Саме таким інструментом у нашому місті є Муніципальна програма сталого розвитку.

2. Шляхом реалізації заходів муніципальних програм відбувається розвиток міст України у їх різних галузях життєдіяльності. На прикладі нашого міста Рівне, результати впровадження заходів Муніципальної програми очевидні. Це – утеплені фасади будинків, заміна вікон у багатоквартирних будинках на енергозберігаючі, відремонтовані покрівлі, ліфти, інженерні мережі у підвалах тощо.

3. На практичному рівні визначені основні етапи стратегічного планування. Найперше – це аналітичний етап, в рамках якого виконується SWOT-аналіз та готується профіль громади, для якої розробляється стратегія. Виконаний SWOT-аналіз на прикладі міста. При цьому важливо проаналізувати усю статистичну інформацію. Наступний планувальний етап завершується розробкою Плану реалізації стратегії. Досліджено діючий стратегічний план міста, в якому один з пунктів присвячений питанням сталого розвитку міста, в тому числі Муніципальній програмі сталого розвитку.

4. Досліджено питання сталого розвитку як основи Муніципальної програми сталого розвитку, метою якої є залучення громад міста до вирішення проблем соціального, економічного та екологічного характеру для покращення власного добробуту та якості життя. Висвітлений аналіз проблем у галузі житлово-комунального господарства та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. Повністю досліджений механізм формування та реалізації цієї програми.

5. На основі результатів проведеного аналізу наукових праць стало відомо, що на даний час у вітчизняній практиці немає системи індикаторів сталого розвитку міст, які б повною мірою відображали всі аспекти сталого розвитку, і системи показників, придатних для моніторингу досягнутого прогресу у запровадженні концепції сталого розвитку. Адже значну частину досліджень спрямовано на оцінювання сталого розвитку міст або за невеликою кількістю показників, які не дають чіткого уявлення про реальний стан економічної, екологічної чи соціальної компонент сталого розвитку, або лише за окремими складниками цих компонент. Тому, все ще існує потреба у розробленні системи індикаторів сталого розвитку міста, яка була б гармонізована із тими індикаторами, які широко використовуються міжнародною спільнотою і, водночас, базуються на використанні доступної та достовірної статистичної інформації, відображають реальні проблеми і досягнення у різних сферах життя українського міста.

Що стосується об'єкта дослідження, то система якісних індикаторів, в рамках програми, забезпечує моніторинг динаміки змін у питаннях громадської думки щодо створення й функціонування ОСББ, взаємодію між ОСББ і органом місцевого самоврядування, створення умов для прозорого отримання фінансової допомоги на проведення капітального ремонту багатоквартирних будинків міста Рівного, обізнаність представників ОСББ у механізмі отримання фінансування на ремонтні роботи, прозорість витрачання коштів на потреби громад.

До кількісних індикаторів віднесено: кількість зареєстрованих ОСББ, кількість ліквідованих ОСББ, обсяг оприлюднення інформації на офіційних веб-сайтах Виконавчого комітету Рівненської міської ради та управління економіки міста, кількість звернень громад, кількість реалізованих проєктів, розміри фінансування від громад і муніципалітету, кількість людей, що отримали користь.

6. Діючий процес моніторингу включає збір даних щодо ефективності та якості реалізації заходів програми. З метою моніторингу та контролю реалізації заходів програми створений Дорадчий комітет з питань впровадження заходів Муніципальної програми сталого розвитку, який здійснює свою роботу згідно з положенням.

Отримані дані з проведеного моніторингу включаються до інформації, яка щорічно заслуховується на засіданні виконавчого комітету Рівненської міської ради.

7. Побудована інформаційна система складається з бази даних, системи управління базою даних і системи візуалізації даних. В якості для створення і роботи з базою даних в роботі використана програма Excel, яка дозволяє працювати з різноманітними системами обліку і базами даних.

8. Візуалізація показників виконання Муніципальної програми сталого розвитку міста виконана шляхом використання програмного продукту Microsoft – Power BI.

9. Мої пропозиції щодо нарощування потенціалу сталого розвитку міста, стосуються зокрема застосування посадовими особами місцевого самоврядування у своїй роботі, за напрямками роботи, такого програмного продукту для візуалізації даних, як Power Bi. Муніципальна програма сталого розвитку насправді є унікальною та дієвою у місті. Шляхом реалізації її заходів можливо досягти високого рівня гармонійності, збалансованості та рівноважності сталого розвитку міста за умови достатнього ресурсу міського бюджету, пов'язаного з послідовним фінансуванням заходів програми. Бо найперше від розмірів співфінансування проектів, за рахунок міського бюджету, залежать ініціативи громад брати участь у програмі. Тому потрібно також нарощувати власні доходи міського бюджету.

Крім того, нарощування потенціалу сталого розвитку міста вбачаю у збільшенні виробництва у промисловості і споживанні, що призведе до збільшення робочих місць та росту податкових надходжень.

Також важливо активізувати наукові дослідження. Не зайвим буде приділяти увагу кадровому забезпеченню посадових осіб місцевого самоврядування та.

Отже, можна зробити узагальнений висновок на прикладі реалізації Муніципальної програми сталого розвитку м. Рівне в тому, що її суть полягає у поліпшенні життєдіяльності громад і одночасно в збереженні можливостей для їх життєдіяльності в майбутньому, що відповідає поняттю «сталий розвиток».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко Н. П. Стратегічне планування розвитку громади/Н. П. Авраменко.- К.: Центр.- український регіональний навчальний центр «Гнозис», 2003-98 с.
2. Актуальність ідеї сталого розвитку для України. URL: <http://politiko.ua/blogpost25399>.
3. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року: Аналітична доповідь. – К. : Інститут суспільноеконімічних досліджень, 2017. – 84 с.
4. Антонова Л. В. Енергетична політика європейського союзу: шлях до якісного та безпечного майбутнього / Л. В. Антонова // Публічне управління та митне адміністрування. – 2015. – № 2 (13). – С. 42-49.
5. Асоціація міст України. Кращі практики місцевого самоврядування. – Режим доступу: URL: <https://www.auc.org.ua/practic>.
6. Бюджетний кодекс України.- Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
7. Бурик З. М. Формування концепції сталого розвитку регіону // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2014. № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ttpdu_2014_1_22.pdf. Розділ 1.
8. Бурик Зоряна. Аналіз ключових викликів у досягненні Цілей сталого розвитку в Україні до 2030 року//Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку : матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2020 р.) : у 3 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білінської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2020. Т. 1.-С. 155-157 с.
9. Волошин В.В. Про системний підхід до концепції стійкого розвитку та її інтерпретації стосовно України / В.В. Волошин, І.О. Горленко, В.П. Кухар, В.М.Томашов // Український географічний журнал. – 1995. – №3. – С. 3-10.

- 10.Гречко К., Лісовський С., Романюк С., Руденко. Л. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку : [навч. посіб.] / Т. К. Гречко, С. А. Лісовський, С. А. Романюк, Л. Г. Руденко. – Херсон : Грінь Д.С., 2015. – 264 с.
- 11.Гріневська С. М. Перспективи сталого розвитку регіону [Електронний ресурс] /С. М. Гріневська. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/econpr_2011_4_44.pdf.
- 12.Громоздова Л., Громоздов В. Глобальні цілі сталого розвитку в регіональній політиці України. Міжнародна економічна політика. 2017. № 2 (27). С. 173-187.
- 13.Дегтярьова І. Б. Економічні та фінансові інструменти забезпечення сталого регіонального розвитку: досвід ЄС / І. Б. Дегтярьова, О. І.Мельник, Я. В. Романченко, 2014 // Mechanism of Economic Regulation. – 2014. – № 3. – С. 18-27. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mre_2014_3_4.
- 14.Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
- 15.Державне управління: Словник–довідник / За заг. ред. Князева В. М., Бакуменка В. Д. – К.: УАДУ. – 2002. – 228 с.
- 16.Запатріна І.В. Посилення ролі бізнесу в досягненні ЦСР в Україні .- Режим доступу:URL.:Users/Адміністратор/Downloads/UNDP_Manual_v05_.pdf.
17. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь/за заг. ред. В. М. Геєця та ін.; НАН України. – К., 2015. – С. 228.
- 18.Київ. Smart–технології в сучасному місті.- Режим доступу: URL: <https://auc.org.ua/sites/default/files/practik/kyyiv-smart.pdf>.
- 19.Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні та світі. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 6. С. 105-112.
- 20.Конституція України. – Розділ II. URL:

<http://www.president.gov.ua/content/chapter02.html>.

21. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник / О.Ю. Кононенко. –К.: ДП «Прінт сервіс», 2016. – 109 с.
22. Карамишев Д.В. Сучасні концепції забезпечення сталого розвитку держави / Д.В. Карамишев // Публічне управління у забезпеченні сталого розвитку країни : зб. тез наук.-практ. конф. за міжнар. участю (в межах Другої щорічної науково-освітньої виставки «Публічне управління XXI», приуроченої до Всесвітнього дня науки), 26 листопада 2015 р. Х., 2015. URL: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2015-7/2015_07.pdf.
23. Кошман О. В. Енергозбереження як важлива складова сталого розвитку [Текст] / О. В. Кошман // Вісник Сумського державного університету [Текст]. — 2008. — № 2. — Т. 1. — С. 106 - 110. — (Серія: Економіка).
24. Кравченко Т. А. Адаптація порядку денного з питань розвитку до 2030 року та цілей сталого розвитку в Україні/ Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції (21.10.2016, м. Дніпро) /За заг. Ред. О.Ю. Бобровської –Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016.- С. 30-31.
25. Кулініч, О.М., 2012. Сталий розвиток національної економіки як ознака цивілізаційних процесів XXI століття. Актуальні проблеми економіки, 1, с. 25-31.
26. Луцьк. Енергозбереження та енергоефективність серед пріоритетів міста.- Режим доступу: URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/practik/luck-energozb.pdf>.
27. Матвіїшин В. Є. Сталий розвиток енергетичної галузі: нові виклики сьогодення /В. Є. Матвіїшин // Сучасні проблеми економіки і менеджменту [Текст] : тез. доп. міжнар.наук.-практ. конф., присвяч. 45-річчю Інституту економіки і менеджменту та 20-річчю

- Інституту післядипломної освіти Національного університету “Львівська політехніка”(10 – 12 листопада 2011 р., м. Львів) / Національний університет “Львівська політехніка”. —
Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. — С. 234, 235
28. Муніципальна програма сталого розвитку на 2018-2022 роки.- Режим доступу: URL.: <https://economy.rv.ua/mpsr-programa/>.
29. Муніципальний менеджмент: становлення та розвиток в Україні : Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (10 груд. 2004 р., м. Дніпропетровськ) / ред.: Ю. П. Шаров; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. - Д., 2004. - 220 с.
30. Національна парадигма сталого розвитку України [Текст] / за заг. ред. акад. НАН України, д. т. н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. — К. : Державна установа “Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України”, 2012. — 72 с.
31. Омаров Ш. А. О. Науково-практичні аспекти впровадження концепції сталого розвитку: зарубіжний і вітчизняний досвід // Проблеми економіки. – 2014. – № 4. – С. 61-67.
32. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку : Кабінет Міністрів України. Резолюція від 21.08.2019 №686-р, Веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-%D1%80> (дата звернення 12.05.2020).
33. Пономаренко О.В. Теоретико-методологічні основи механізмів державного управління соціальними проектами та програмами: автореф. дис. д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02 / О. В. Пономаренко ; Донец. держ. ун-т упр. Донецьк, 2010. 36 с.
34. Проекти концепції сталого розвитку України: можливість їх вдосконалення та застосування [Електронний ресурс] : аналіт. зап. / Національні

- й інститут стратегічних досліджень. — Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1566>.
35. Проектний менеджмент у публічному управлінні : підручник / Ю. П. Шаров, Т. М. Бєзверхнюк, І. О. Дробот, В. Т. Голубятніков, С. В. Загороднюк; ред.: Ю. П. Шаров; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. - Київ : НАДУ, 2017.
36. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019>.
37. Програма енергозбереження та енергоефективності м. Рівного на 2020-2022 роки.- Режим доступу: URL: <http://rivnerada.gov.ua/PublicServicesAPI/api/file-attachment/download-file/6459/true>.
38. Рівне. Впровадження проєктів термомодернізації за участі громади.- Режим доступу: URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/practik/rivne-proekty_term.pdf.
39. Розумний туризм в Івано-Франківську (Smart Tourism).- Режим доступу: URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/practik/ivano-frankivsk_1.pdf.
40. Садовенко А. Сталий розвиток суспільства : навч. посіб. / А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серєда [та ін.]. – К.: ПРООН/АМУ 2011. – 346 с.
41. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / авт.: А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серєда, Т. Тимочко. – 2 вид. – К.; 2011.-392 с.
42. Сталий розвиток регіонів України [Текст] / [наук. кер. М.З. Згуровський]. – К.: НТУУ «КПІ», 2009. – 197 с.
43. Сталий розвиток територіальної громади: управлінський аспект. / [Ю.О. Куц, В.В. Мамонова, О.К. Чаплигін та ін.]; за заг. ред. Ю.О. Куца, В.В. Мамонової; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. - Х. : Магістр, 2008. - 235 с. : іл., табл. - (Серія «Державне управління ХХІ століття»).

44. Сталий розвиток територіальної громади: управлінський аспект: моногр. / за ред. Ю. О. Куца, В. В. Мамонової. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2008. – 335 с.
45. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
46. Стратегія розвитку Рівного на період до 2030 року.- Режим доступу: <http://investrv.org.ua/proekt-strategii-rozvitku-rivnogo-do-2030-roku>.
47. Стратегічне планування на місцевому та регіональному рівнях : Навч. посіб. / В. М. Вакуленко, В. В. Мамонова, Ю. П. Шаров; Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. - Ужгород : Патент, 2004. - 198 с.
48. Структурна трансформація економіки міст Західного регіону України: передумови, чинники та особливості: наукова доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. редактор М.І. Мельник. Львів, 2020. С.42.
49. Територіальний розвиток і регіональна політика: Регіональні економічні тренди та детермінанти регіональної політики: наукова доповідь / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. ред. І. З. Сторонянська. Львів.2019. С. 37.»;
50. Управління економіки міста: веб-сайт. URL: <https://economy.rv.ua>
51. Унгурян П. Стратегія сталого розвитку України: інформаційна політика та залучення громадськості / Павло Унгурян // Актуальні проблеми 20 державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2004. – Вип. 4 (20). – С. 162–178.
52. Указ Президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».- Режим доступу: URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.
53. Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку : матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2020 р.) : у 3 т. / за заг. ред. А.

- П. Савкова, М. М. Білінської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2020. Т. 1. 228 с.
54. Управління народним господарством: словник/ під ред. Р. А. Білоусова; упоряд. І. Іванова. – М., Політздат, 1983.-207 с.
55. Федорова І. І. Інноваційний потенціал соціального проектування у культуротворчих процесах сучасної освіти / І. І. Федорова, О. А. Шаповалова // Вісник національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». К. : Політехніка, 2008. № 3 (24)/2008. С. 88-92
56. Федорчак О.В. Проектний підхід як інноваційний механізм державного управління / О.В. Федорчак // Державне управління : теорія та практика : електрон. наук. фах. журн. Вип. 1. К. : НАДУ, 2006. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/TEKNOLOGIYA/02-FEDORCHAK.pdf>
57. Мамонова В. В. Методологія управління територіальним розвитком: [Монографія]/В.В. Мамонова.-Х.: Видавництво ХарПІ НАДУ «Магістр»; 2006-196 с.
58. Моніторинговий звіт. Цілі сталого розвитку – Україна. 2019. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/menu/st_rozv/publ/SDGsMonitoringReport_v08_24.09.2019.pdf .
59. Цілі сталого розвитку та Україна».- Режим доступу: URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>.
60. Цілі розвитку тисячоліття: Україна. Національні консультації. – Режим доступу: http://sdg.org.ua/images/2016-SDGs_Ukraine_expert_opinion_ukr.pdf.-Назва з екрану.
61. Цілі сталого розвитку 2016-2030/United Nations Ukraine. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.- Назва з екрану.

ПРОЕКТНА ЗАЯВКА

Дата _____

1. Інформація про організацію громади (далі ОГ):

1.1 Назва вулиці, № будинку:

1.2 Назва організації громади:

1.3 Дата створення:

1.4 Актив ОГ/ мережі:

Голова: _____, моб. тел.: _____

Бухгалтер:

Секретар:

Член: _____

Член: _____

1.5 Всього зібрано колективних коштів, необхідних для функціонування ОГ:
_____ грн.**2. Інформація по Проекту:**

2.1 Назва проекту:

_____2.2 Яка об'єктивна необхідність та потреба у реалізації цього проекту
(детально обґрунтувати):_____

_____2.3 Критерії, які були використані для відбору саме цього проекту (чому було
вирішено реалізувати саме цей проект):

2.4 Тривалість проекту (Початок - закінчення) _____ 20__ р.

2.5 Ті, кому принесе користь цей проект (загальна кількість):

2.6 Попередня оцінка бюджету проекту: (всі суми вказуються в гривнях)

№	Назва проекту	Вартість, грн.
1		
	<i>(додати попередній кошторис витрат)</i>	

2.7 Партнери в реалізації проекту та їхні внески:

№	Партнери	Всього	%
1			
2			
3	Спонсори (при наявності)		
	ВСЬОГО:		

3. Виконання проекту: робочий план реалізації проекту, подальше утримання та супроводження проекту, а також забезпечення стійкості проекту (розписати детально):

3.1 Робочий план реалізації проекту:

Створена Функціональна група у складі (зазначити прізвища, імена, по батькові членів Функціональної групи):

голова Функціональної групи _____

члени Функціональної групи: _____

3.2 Завдання, які буде виконувати Функціональна група для реалізації проекту:

№	Заходи необхідні для реалізації проекту	Відповідальна особа	Дата початку	Дата закінчення
1	<i>Визначення складу необхідних робіт і кількості матеріалів</i>			
2	<i>Визначення технічного завдання та оголошення в газету</i>			
3	<i>Відбір виконавців робіт</i>			
4	<i>Підписання угоди з УЕМ, виконавцем робіт та іншими службами</i>			
5	<i>Реалізація проекту: - оплата послуг підрядної організації; - контроль виконання робіт і якості матеріалів;</i>			

	- підготовка і подання у УЕМ звіту про використання коштів громади та документації щодо виконання і використання траншів.			
6	Прийняття в експлуатацію і проведення Громадського аудиту			
7	Реалізація заходів щодо показовості проекту			

3.3 Довготривалий план стійкості проекту після закінчення гранту:

- *Кому буде належати об'єкт після реалізації проекту?*

- *Яких щорічних витрат, людських та інших ресурсів буде потребувати утримання об'єкта (покриття поточних та капітальних витрат на функціонування; забезпечення необхідними працівниками, спеціалістами, інформаційними матеріалами і т. ін.):*

- *З яких джерел будуть покриватись ці витрати?*

Голова правління (підпис)

Бухгалтер (підпис)

М.П.

Додатки до заявки:

1. Свідоцтво про реєстрацію (копія);
2. Протокол установчих зборів;
3. Попередній кошторисний розрахунок.

Джерело: [28, 50]

ЗВІТ
про громадський аудит

Назва проекту

Назва організації громади, що реалізувала проект:

Адреса реалізації проекту:

Дати реалізації проекту

Завдання

проекту:

Розділ 1. Фінансова інформація

Загальна вартість проекту: _____ грн.;

Внесок громади: фінансовий _____ грн.; нефінансовий _____ грн.;

Загальна сума фінансового внеску міської ради _____ грн.;

Загальна сума фінансового внеску спонсора (-ів) _____ грн.;

Назва підрядної організації :

Номер договору: _____ від _____ 20__ р.;

Загальна сума договору _____ грн.

Вартість робіт, і матеріалів відповідно до погоджених Замовником актів виконаних робіт: _____ грн.;

Розділ 2. Технічне завдання

Надайте копію акту комісії про прийняття в експлуатацію капітального ремонту будинку.

Форма акту комісії про прийняття в експлуатацію капітального ремонту будинку, закінчених будівництвом будівлі, споруди, приміщення додається.

Джерело: [28, 50]

АКТ

прийняття в експлуатацію реалізованого проєкту
в рамках Муніципальної програми сталого розвитку
на 2018 – 2022 роки

за адресою: _____

м. Рівне

"__" _____ 20__ р.

Комісія у складі:

Голова комісії:

_____ (ШпоБ, посада)

Секретар комісії

_____ (ШпоБ, посада)

Голова об'єднання, що реалізовує проєкт

_____ (ШпоБ, посада)

Керівник підрядної організації (виконавець робіт)

_____ (ШпоБ, посада)

Особа, що здійснює технічний нагляд за проєктом

_____ (ШпоБ, посада)

Особа, що здійснює авторський нагляд за проєктом

_____ (ШпоБ, посада)

ВСТАНОВИЛА:

1. Назва об'єднання, учасника
проєкту _____

2. Назва проєкту, вид робіт

3. Підрядник

(назва організації)

Пред'являє до прийняття в експлуатацію реалізованого проєкту

(назва будівлі, споруди, приміщення)

4. Роботи виконано на підставі Угоди про реалізацію проєкту в рамках Муніципальної програми сталого розвитку від _____

№ _____

5. Підрядником виконані такі види робіт:

6. Терміни виконання робіт: початок _____; закінчення _____

(дата)

(дата)

7. Комісії надана така документація:

8. Висновок, рішення комісії

Прийняти в експлуатацію реалізований проєкт _____

Голова комісії

_____ (підпис)

_____ (ПпоБ, посада)

Секретар комісії

_____ (підпис)

_____ (ПпоБ, посада)

Члени комісії:

_____ (підпис)

_____ (ПпоБ, посада)

Джерело: [28, 50]